ri occurrens chriſtus precepit et diligeret inimi-
cus non quidem nouum preceptum faciendo ſed
vetus exponendo ⁊ hec eſt ſententia Auguſ. lib:
contra fauſtuꝫ. Ad decimā dico ꝙ cōſequentia il
la ariſtote. vel nō valet neqꝫ poſſet reduci ad quā
cunqꝫ bonam cōſequētiaꝫ logicam ſicut non va-
let cōſequentia ꝓdigalitas eſt odienda ergo libe
ralitas eſt amanda quando em̄ ambo extrema
vnius contrarietatis cōtinentur ſub vno extremo
alterius cōtrarietatis tunc huiuſmodi ꝯſequētie
non valet ⁊ ad aliā cōſequentiā ſimiliter dicitur.
Ad Ariſ. antē dico ꝙ ipſe nō cognouit precepta
diuina que ſi cognouiſſet aliter ſenſiſſet ⁊ ideo nō
eſt mirū ſi in hoc errauerit cuꝫ etiā iudei qui legē
diuinaꝫ habebāt circa idē ipſuꝫ errarent Aduer-
te tamen quod odire iniquos habet multiplicem
ſenſuꝫ vnū odiēde ſunt perſone iniquorū ⁊ ille eſt
falſus. ſecundū iniquus ſcđꝫ ꝙ iniquus eſt odien
dus et ille ſenſus iam diſtinctus eſt in ſenſuꝫ redu
plicatiuū ⁊ ſpecificatiuū ⁊ ſpecificatiuꝰ in duos.
Terciū iniquꝰ .i. iniquitas eſt odiēda et ille eſt ve
rus. Quartum odiendi ſunt iniqui .i. odiendū eſt
et pro viribus impediendum ꝙ iniqui ſunt iniqui
et ſecundum veritateꝫ hoc eſt odire iniquitatem ⁊
diligere perſonas quia odiendo ꝙ ſunt iniqui di
ſplicet nobis ꝙ eis male eſt ſed hoc eſt amare per
ſonas iniquorū odire tamē aliquando accipitur
pro contempnere nō appreciari ſicut qui odit ani-
Contra ſex maꝫ ſuā .i. qui cōtempnit negligit paruipendit vt
ꝯcluſionē. tam ſuam in vitam eternā cuſtodit eam. ¶ Con-
tra ſextam concluſioneꝫ arguit ſic odiendo ꝓxi-
mum iniquū deū imitamur ergo odiendo ꝓximū
non peccamus. Añs patet per illud apl'i ad Ro.
primo detractores deo odibiles Secundo Nihil
naturalium eſt peccatuꝫ ſcđm Ariſ. ſecundo ethi
corū ſed naturale eſt vnicuiqꝫ odire id qđ eſt ſibi
Solutiōes. contrariū ⁊ niti ad eius corruptioneꝫ igitur non
eſt peccatum odire inimicū. ¶ Ad primā nego
antecedens ſi intelligatur de ꝑſona ſi auteꝫ intel
ligatur de vicio ⁊ culpa concedo ⁊ ad probatiōeꝫ
dico ꝙ detractores .i. detractiones ſunt deo odibi
les Hec ſolutio videtur eſſe Thome dicentis ꝙ de
us in detractoribus odit culpaꝫ non naturā Hec
ſolutio ſi nomē odij ſtricte accipiatur poteſt ſuſti
neri ſi tamen acciperetur ꝓ inimicicia conſtat ꝙ
non ſolum deus odit detractorē ſed etiam detra
ctionem hoc eſt. eſt ſibi inimicus nec vult ſibi ſa-
lutem ſed potius eternam damnationem ⁊ tamē
nos in hoc non debemus deuꝫ imitari nolendo ei
ſalutem ⁊ volendo ſibi eternā damnationem nec
in hoc debemus conformare voluntatem noſtraꝫ
diuine volūtati Tuꝫ qꝛ multa ſcit deꝰ de iſto et ini
quitate eius qui ſcrutatur corda et renes que nos
neſcimus tum quia tenemur precepto de dilectio
ne proximi quo precepto deus non obligatur tuꝫ
quia non cōſtat nobis ꝙ deus velit nos illud vel
le neqꝫ omnis actio noſtra bona ē qua imitamur
deum cum ipſe dicat mihi vindictam ⁊ ego retri-
buam licet em̄ ſibi vlciſci offenſas ſuas ⁊ noſtras
non tamen hoc licet nobis licet ſibi interpretari
facta proximorum in deteriorem parteꝫ ⁊ tamen
hoc non licet nobis ⁊ ideo conſequētia argumen-
ti non valet qꝛ imitando deū in eo in quo ꝓhibet
ſe imitari peccamꝰ Ad ſecundaꝫ reſpondet bea-
tus Tho. ꝙ homines nō ſunt nobis cōtrarij ſcđꝫ
id quod habent a deo ſed ſunt ſecundū id qđ hñt
a dyabolo ſcꝫ ſcđm id qđ contra nos inimicicias
exercent ⁊ q̄ꝫtū ad eorū culpā ⁊ ſecūduꝫ hoc ſūt
odio habendi ⁊ ſic exponit hoc in eis debemꝰ ha
bere odio ꝙ ſunt nobis inimici hec ſolutio non mi
chi videtur ſufficere quia non ſolum naturale eſt
vnicuiqꝫ odire eos qui iniuſta cauſa inimicant et
ſed omnes vniuerſaliter qui inimici ſunt ſiue in-
iuſte ſiue iuſte. Et ideo ꝓ ſolutione recurrendū eſt
ad diſtinctionē quā alio loco de natura poſuimꝰ
⁊ quod loquit argumentū de naturali vnicuiqꝫ.
¶ Ideo nunc dico ꝙ duplex eſt naturalis incli-
natio vnicuiqꝫ conueniens ſaltē vt in pluribꝰ que Duplex na
daꝫ eſt que inſequit partē optimā hominis ſcili- turalis icli
cet intellectiuaꝫ Alia eſt inclinatio ſequēs partē natio.
ſenſitiuā ⁊ de tali nego maiorē verum aūt de pri-
ma inclinatione maior ſit vera an non dubiū eſt
cū appetitꝰ excellentie ſit naturalis primo mō et
tamē aliquādo ſit peccatū qua inclinatione vide
tur peccaſſe primꝰ angelus. Dico preterea ꝙ li-
cet naturale ſit vnicuiqꝫ reſiſtere inimicis non ta
men naturale eſt vnicuiqꝫ odire inimicos. Dico
tertio ꝙ ſi naturale eſt vnicuiqꝫ odire inimicū ma
gis naturale eſt odire ꝑſonam inimici q̄ꝫ culpaꝫ
cū multi hac inclinatiōe impulſi ꝑſonam odiant
etiā ceſſante culpa imo ſimplices ꝑ hanc impul
ſionem magis ferunt in perſonā q̄ꝫ in culpam et
ad probationē dico ꝙ huiuſmodi inclinatio ap-
titudinalis q̄ a natura ineſt non eſt pctm̄ ſed ac-
tus deliberatus huic inclinationi ꝯformis ē pec
catum quia eſt actus voluntarius et non natura
lis actus etiaꝫ tal' inclinatiōis nō coercitꝰ per rō
nē eſt voluntarius ſaltem interpꝛatiue et non cā
ſendus ē mere natural' Et ſi dicas ꝙ om̄e pctm̄
eſt receſſus ab eo qđ ineſt ſm̄ naturam vt dı̄ Da
maſcenus. ij. li. dico ꝙ oē pctm̄ eſt receſſus ab eo
ꝙ ineſt ſm̄ naturam rōalē. rōnabilr operantem.

Q Ueritur quarto vtrū

odium proximi ſit inter peccata que
ſunt in proximum grauiſſimum pec
catum Arguit ꝙ non quia per odiū maxime no-
cet odiēs proximo cū plus noceat per homicidiū
igit homicidiū eſt grauius. In oppoſitū arguit
qꝛ illud eſt peſſimū ⁊ grauiſſimū quod opponitur
optimo ſed optimū eorū que ꝓximo exhibemus
eſt amor ad quē omnia alia referunt cui odiū op
ponit ergo inter peccata que ſunt in proximū odi
um eſt peſſimū ⁊ grauiſſimū. Notandū ꝙ Tho.
reſpondet ad hāc queſtionē ſub duabus ꝓpoſitō
nibꝰ. Prima eſt ſi grauitas pctī attendatur ex de-
ordinatōe eiꝰ qui peccat odiū ē maius pctm̄ ho-
micidio ⁊ reliquis exteriooribꝰ actibꝰ q̄ ſunt in ꝓxi
mi nocumētū qđ ꝓbat quia per odium deordina
tur volūtas hominis que eſt potiſſimū in homine
ex qua eſt radix peccati. Scđa propoſitio ſi attē
dat grauitas ex parte nocumenti quod infertur
proximo exteriora pctā ſunt peiora q̄ꝫ interius
odiū. Hec reſponſio nō mihi placꝫ ꝓ cuiꝰ reprobā
tiōe ſuppono cū eodē doctore Tho. ꝙ exteriores
actus mali non addit maliciā aliquā ſuper ma-

ticiam actuū interiorū immo ab eodem denomi-
nantur actus interiores mali per ſe ⁊ intrinſece ⁊
exteriores extrinſece et hoc licet ſit in multis lo-
cis aſſertū a Tho. tñ probatur ex quibuſdam ⁊
bis que .ar. in quo hanc queſtionem terminat po
nit ait enim probans ꝙ voluntas eſt radix pec-
cati vnde etiam inquit ſi exteriores actus inordi
nati eſſent abſq̄ inordinatione voluntatis nō eſ
ſent peccata puta cum aliquis ignoranter vl' ze-
lo iuſticie hominem occidit et ſequitur ⁊ ſignum
culpe eſt in exterioribus peccatis que contra pro
ximum committunt̄ totum eſt ex interiori odio.

Pria ɔclo. ¶ Prima concluſio inter omnia peccata interi-
ora in proximum odiū eſt grauiſſimum probat̄
omne peccatum interius in proximum eſt vel ire
vel inuidia vel odium vel ſuperbia ſed his omni
bus odium ceteris paribus eſt grauius grauita
te culpe eſt enim grauius ira vt patet ex differen
tiis ire ⁊ odii ſupra poſitis eſt enim grauis inui-
dia quia per inuidiam fit nobis nocumentum
proximo vt bene ſit vt ſcȝ aſſequamur facili⁹ glo
riam aut alia bona que cupimus per odium ve-
ro nocumentū infertur proximo vt ſibi male ſit
eſt etiam grauius ſuperbia patet q̄ȝ per ſuperbi-
am contempnimus proximum per odium vero
ei nocemus. Secundo quia ſuperbia hȝ excellen
tiam ſuperbi pro fine odium aut habet male eſſe
eius qui oditur pro fine conſtat aūt ꝙ deterius eſt
velle alteri inordinate male eſſe vt ei male ſit q̄ȝ
velle ei male eē vt excellere videamur. Tercio o-
dium proximi magis directe contrariat̄ caritati
in proximum q̄ȝ ſuperbia igitur. Añs pȝ quia ac
tus odii per ſe contrariatur actui caritatis in ꝓ
ximum actus ſuperbie vero non per ſe cum ɔtēp
nere proximum ſtet cum omni actu caritatis q̄ȝ-
tū eſt ex natura rei quod ſic non contingit de ac
tu odiendi proximum ꝙ ſi in auctoritatibus et
dictis ſanctorum reperiatur ſuperbiam eſſe dete-
rius peccatum ⁊ grauius grauitate culpe hoc nō
eſt ratione offenſionis in proximum ſed ratione
immoderati amoris ſuipſius ſi enim ſuperb⁹ tā
immoderate amat vt amor ſui ſit ceterorū ɔtēp
tiuus. Secundo probatur concluſio odium ma-
gis indurat cor odientis in proximum q̄ȝ aliqđ
aliorum ſed huiuſmodi induratio culpā multo
grauiorem reddit igit̄ maior pȝ quia ira ſcđm.
Ariſt. ſecundo rethorice quieſcit cruciatu iuidia
ſimiliter quieſcit et per aſſecutionem glorie con-
cupite et per depreſſionem ac miſeriam ſuperue-
nientem ei cui inuidebat̄ odium autem nec ꝑ cru
ciatum eius qui oditur ceſſat vt vult Ariſto. nec
aſſecutione glorie aut bone fortune neq̄ miſeria
aut felicitate eius quem odimus et ob hoc dicit.
Ariſto. ſecundo retho. odium eſſe inſanabile et in
curabile minor patet per cōditiones idurati cor-
dis quas ponit Bernardus libro de conſiderati-
one di. Cor durum eſt quod contritione non ſcin-
dit̄ pietate non emollit̄ precibus non flectit̄ mi-
nis non cedit flagellis obdurat̄ cor enim odien-
tis non poteſt conteri quare nec recte ɔfiteri nec
abſolui nec veniam conſequi nec emollitur pieta
te cum non compatiat̄ aduerſario miſeriis circū
uincto vt patȝ exemplo iudaice obdurationis in
Criſto: nec flectitur precibus nec eius queȝ odit
nec amicorum ſuorū ſed inter hec omnia immo
ta men manet flagellis obduratur nam cum ſe-
pe flagellet oditorem deus infortuniis ſuorum egri
tudinib⁹ aut mortibus tamen hiis non ſanat̄ o-
diēs ſed magis odiendo inſanit. ¶ Secunda cō Scda ɔc
cluſio nullus actus exterior proximo nociuus eſt
odio in proximum culpabilior probat̄ quia vel
aliquid culpe hȝ actus exterior quod non habet
interior vel nichil ſi nichil cum illa culpa deno-
minet actū interiorem intrinſece culpabilem ⁊ ex
teriorem extrinſece tantum ſequit̄ ꝙ actus exte-
rior non ē quolibȝ actu interiore grauior ſed nul
lus eſt actus interior i proximum grauior odio
ergo nec aliquis actus exterior in proximum eſt
grauior odio nec pōt dici ꝙ habeat aliqđ graui-
tatis quod nō habet ab actu interiori quia vel ſe
cundū illud ſubordinatur actui interiori malo vl'
non ſi non ergo ſecundū illud non eſt culpabilis
ſi ſic ergo in actu interiori eſt aliquid grauitatis
correſpondens illi parti que dicebat̄ non habere
ab actu interiori. Ad hāc rationem ⁊ ſimiles po
teſt dici ꝙ cuȝ Thom. dicit ꝙ peccatum in proxi
mū habȝ vno modo rationem mali ex parte no-
cumenti proximo illati ꝙ ibi non accipit maluȝ
pro culpa ſed malum pro nociuo et vltra cuȝ di
cit ꝙ actus exterior malus eſt grauius peccatuȝ
non vult dicere niſi quod eſt peccatum magis no
cens. Contra hanc ſolutionē arguit̄ dupliciter
primo ſic ex nullo quod eſt commune tam bonis
actibus q̄ȝ malis attendit̄ grauitas peccati ſȝ no
cere proximo eſt commune tam bonis actib⁹ q̄ȝ
malis vt patet de eo qui interficit ex odio et quo
niam interficit autoritate iuſticie ſecundus enim
nocumentū infert ꝓximo ſicut p̄mus iō eñ inter
ficit̄ per opus iuſticie vt q̄ in delinq̄ndo lucrū ſu
ſcepit in patiēdo damnū equale recipiat ē etiā
cōe tam actibus īputabilibus q̄ȝ non imputabi
libus vt patet de eo qui ignoranter omnino occi-
dit igitur. Secundo quia ſecundum te grauitas
mali attenditur ex nocumento quod infert̄ aut
ergo ex nocumento quod infertur proximo ⁊ tūc
homicidiū ſui non eſſet hac grauitate graue aut
ex nocumento quod infertur ſiue proximo ſiue ſi
bi ipſi et tunc vel in hac comparatione comparas
actum interiorem et exteriorem ſimul ad actuȝ in
teriorem tantum et ſic nichil ad propoſitum aut
comparas actum exteriorem ad actum interiorē
cui ſubordinatur et tunc ſic arguitur actus inte-
rior volendi occidere proximum ex odio plus no
cet ſic volenti q̄ȝ homicidium proximo noceat
ergo q̄ȝtum eſt ex parte nocumenti actus interior
eſt grauior q̄ȝ exterior. Antecedens patet quia
mors ſpiritualis et eterna eſt deterior et periculo
ſior morte corporali ita ꝙ cuicunq̄ proponetur
conditio et neceſſitas eligendi vnaȝ vel aliam ſi
rationabiliter eligat magis eliget fugere morteȝ
ſpiritualem q̄ȝ corporalem ſecundum illud xp̄i.
nolite timere eos qui corpus occidere poſſunt ſed
eos timete qui animam ⁊ corpus mittere poſſunt
in gehennam ignis. Tertio quia cum auctores
comparent peccata ſecundum grauitatem in cō
paratiōe ipā actū iteriorē ⁊ exteriorē ſemꝑ ꝓpono

peccato accipiunt et raro inueniunt comparaſſe
actum interiorem ad exteriorem niſi de hoc ha=
Tertia con clusio. beatur ſpecialis queſtio. ¶ Tertia cõcluſio odiuꝫ
eſt omni peccato in proximuꝫ grauius probatur
quia eſt grauius omni peccato interiore in proxi
muꝫ vt patet per primam concluſionẽ eſt etiã gra
uius omni peccato exteriore in ꝓximum vt patet
per ſecundã igitur Tũ ſecũdo odium eſt grauiꝰ
omni peccato in ꝓximũ grauitate deordinatiõis
et eſt grauius grauitate nocumenti igitur ſimpli
citer eſt grauiꝰ prima pars antecedẽtis eſt certa ꝛ
ſecunda ꝓbatur quia q̃ꝫto grauitas eſt deordina
tior culpabiliter tãto eſt magis nociua peccãti ſꝫ
omnis grauitas mortalis eſt nociuior peccãti q̃ꝫ
actus exterior ſit nociuus ꝓximo ergo cum odiũ
ſit grauius grauitate deordinationis ſequitur ꝙ
eſt etiam grauius grauitate nocumẽti Secũdo il
lud eſt grauiſſimum quod opponitur optimo ſed
odiũ opponit̃ optimo bono in ꝓximuꝫ ergo odiũ
eſt grauiſſimũ peccatum in proximuꝫ maior eſt
Ariſ. ij. priorum minor probat̃ quia odiũ oppo=
nitur amori et dilectioni in ꝓximuꝫ qua nihil eſt
eorũ que ſunt ad ꝓximũ melius ¶ Quarta con=
Quarta pclo clusio inter omnia peccata interiora in proximuꝫ
odium eſt grauius grauitate nocumenti illati im
peranti vel proximo probatur quia nullum eſt ge
nus damni quod imperari poteſt per iram inui=
diam aut ſuperbiam qui etiaꝫ imperetur vel im=
perari poteſt per odium ꝛ cum hoc vt dictum eſt
odium habet inſanabilitateꝫ ꝛ implacabilitatem
quaꝫ non habent alia igit̃ antecedens patet quia
per odium aliquando imparatur damnuꝫ in ſub
ſtantia ꝛ facultatibus ſpoliando oditum his . ali
quando in fama detrahendo odito aliquando in
familia nocumentum ei inferendo in libertate re
digendo in ſeruituteꝫ vel carcerem vel exiliuꝫ pro
curando aliquando in propria perſona procurã
do egritudines mutilationes vulnerationes mor
tem et alia huiuſmodi ꝛ inde deſcẽdunt homici=
dia calũniationes falſe accuſatõeſ ꝛ multa huiuſ
modi aliqñ etiam imperat opera crudelitatis vt
cum Cain abel occidit vt etiam iperauerunt egi
ptij in hebreos primo affligendo eos opprobrijs
et ſeruitutibus multis ꝛ deinde iuſſit Pharao vt
omnes mares hebereoꝝ qui naſcerentur mergerẽ
tur herodes per odium crudelitatem exercuit in
infantulos innocentes vtrũ autẽ a predictis hu=
iuſmodi opera crudelitatis extra aut inuidia aut
odio facta ſint nõ diſcutio ſed dico ꝙ ſiue ſic ſiue
non ſimilia tamẽ ꝛ maiora ex odio fieri potuerũt
¶ Quinta concluſio odij viciuꝫ eſt prorſus irra=
Quinta pclo tionale patet quia vel odiuꝰ bonos vel malos nõ
bonos qꝛ hoc eſt oĩno ſtultũ nec malos qꝛ eis po=
tius cõpati propter malicie egritudinem q̃ꝫ eos
odire debemus ꝛ ideo Boeti. in li. de philoſophi=
ca conſolatione ait apud ſapientes nullus locus
odio prorſus relinquitur nã bonos quis niſi ſtul=
tiſſimus oderit malos vero odiſſe ratione caret ſe
cundo probatur quia ſecũdum Sene. in quadaꝫ
epiſtola rediculum eſt odio nocentis inocentiaꝫ
perdere ſed qui odit alium ꝓpter nocumẽtuꝫ ille
odio nocẽtis inocẽtiã pdit qꝛ nullꝰ odiens alterũ
eſt innocens. Tercio qui putat ſe iniuriaꝫ recepiſ

ſe ab inimico ille non eſt magnanimus neqꝫ pru=
dens ſed qui odit alium ꝓpter nocumentũ illatũ
ille putat ſe iniuriã recepiſſe ab inimico ergo qui
odit aliũ propter nocumentũ nec prudens eſt nec
magnanimus antecedens patet tum primo qꝛ ne
mo poteſt vere ledi aut dãnificari niſi a ſeipſo tuꝫ
ſecundo per Sene. in quadã epiſtola dicentem ſi
magnanimus fueris nunq̃ꝫ dices tibi iniuriaꝫ fie
ri de inimico dicẽs nõ nocuit mihi ſed animũ no=
cendi habuit ꝛ ſequitur ꝛ cum ipſum in tua pote=
ſtate videris vindictam putabis te vindicare po=
tuiſſe Hec ille. Sed dubitari ſolet vtrum odien= Bona que=
ti proximũ denegari debeat cõmunio ſacramen= ſtio per mo
ti altaris Reſpondent aliqui ꝙ ex illatione iniu= dum dubij.
rie quattuor oriri ſolent primũ eſt odium in cor=
de ſecundũ effectus odij in opere tercium ſignuꝫ
odij in corde quartũ eſt actio iniurie dicunt ergo
ꝙ primum tenetur dimittere quia nec debet dole
re de ꝓſperitate inimici nec gaudere de malo ſuo
niſi in aliquibus caſibus primus eſt ſi eſſet inimi
cus eccleſie vt eſt hereticus vel tirannꝰ perſequẽs
ſcõs eſt ſi eſſet inimicꝰ rei publice vt publicꝰ latro
q̃ꝫto em̃ tales plus proſperant̃ tanto res publica
vel eccleſia magis leditur ꝛ ideo debet vir iuſtus
dolere de ꝓſperitate taliũ ꝛ ideo ait Grego. xxxij.
moraliũ ſicut noxiũ ſolet eſſe ſi vnitas deſit bo=
nis ita pernicioſũ ſolet eſſe ſi non deſit malis per
uerſos quippe vnitas corroborat dum concordãt
et inde eſt ꝙ Paulus fregit vnitatem contra ſeip
ſũ a phariſeis et saduceis ad ipſuꝫ occidendum.
Si aũt quis dolet de bono temporali inimici aut
gaudet de malo aut talis dolor ꝛ gaudiũ rationi
placet aut diſplicet Si placet ita ꝙ gaudiuꝫ iam
eſt ſcd̃m rõneꝫ deliberatã ꝛ perſiſtit in eo nec peni
tet eum eius tñ non debet cõmunicari ei ſacramẽ
tum niſi forte malum quod optat ſit multũ par=
uum vt per hoc inducatur ad recognoſcendũ of=
fenſam ſuam vel niſi optet malum illud quia pu
tat expedire odito vel rei publice vel eccleſie ſicut
Helias occidit duos quinquagenarios cum ſuis
quarti regum primo vel propter bonum perſone
vt peccatum minuatur quod viuendo augmenta
tur vel propter bonum rei publice vt viuentibus
vtilis motus incuteret̃ ad vitandũ idolatriaꝫ vt
dicit Aug. et recitat̃ xxiij. q. iiij. ſed vt obicitur vel
etiam cum timet̃ veriſimiliter ne ex proſperitate
ſua ille ſibi noceat iniuſte ꝛ ideo dolet de ipſa ſe=
cundũ Tho. Si aũt dolor ꝛ gaudiũ rationi diſpli
cet q̃ꝫuis ſenſibilitati placeat tunc poteſt cõmu=
nicari Effectus odij in opere cõſiſtit in duobꝰ ſcꝫ
in ſubſtractõe boni ꝛ in illatione mali Si primũ
aut ergo ſubſtrahit illicite bonũ ſpirituale aut tẽ
porale Si ſpirituale puta qꝛ excludit eũ ab orati
one generali cũ ſcilicet orat pro omnibus aut qꝛ
non vult corã eo predicare et tunc non debet cõi
cari q̃ꝫdiu habet hanc voluntateꝫ Si ſubſtrahit
bonum temporale aut neceſſarium aut non neceſ
ſarium Si neceſſarium tunc peccat mortaliter vt
ſi inimicum non paſcit in arti. mortis tunc enim
verificatur illud Ambro. quod recitat̃. lxxxvi. d.
Si non paviſti occidiſti Si non neceſſarium tũc
non peccat niſi venialiter ꝙ intelligatur ſi indi=
geat eo q̃ꝫuis nõ abſolute. effectus aũt odij i illa

ſtione mali conſiſtentis aut eſt contra ordineꝫ iu
ris illatum aut ſecundum ordinem iuris Si con
tra ordinem iuris peccat mortaliter quia ait do=
minus michi vindictam et ego retribuaꝫ ⁊ aug.
qui diuini beneficij oblitus ſuas vult vĩdicare in
iurias non ſolum de ſuis peccatis veniam nõ me
rebitur ⁊c. vt allegat̃ de penitentia. di. iiij. Si ſe=
cundum ordineꝫ iuris ſic poteſt ꝯmunicari odio
tamẽ a corde remoto vt quando facit hoc ex ſen=
tentia iudicis vel ex permiſſione iuris ex ſentẽtia
iudicis vt ſi malefactor ad mandatũ iudicis nõ
vult ſatiſfacere leſo etiam leſus poteſt ipſũ ex mã
dato iudicis appetere bello et quicquid rapit ab
hoſte vel adiutoribus eius totũ ſuum eſt quouſqꝫ
ſit ſibi plene ſatiſfactũ de omni dãno dato ⁊ de ex
penſis vltra aũt hec non debꝫ aliquid accipere ni
ſi propter imanitatem vicij meruerit omnibus
bonis ſpoliari vt propter hereſim vel cõſimile vi
tiuꝫ Similiter communicari poteſt quando hoc
facit ex permiſſione iuris licꝫ eniꝫ regulariter ve
rum ſit ꝙ nemo ſeipſum poteſt vindicare vel ſi=
bi vel ſuis ius dicere tamen ius hoc permittit in
caſibus ciuilibus vt vim repellere cũ moderami
ne inculpate tutele vel etiam ſocios defendere
xxiij. q. iiij. fortitudo. Tercio ex illatione iniurie
oritur ſignum rancoris ⁊ odij in ore aut ergo in=
iuriator exhibꝫ condignã ſatiſfactionem aut non
ſi primum tunc iniuriatus tenetur eum ad ami=
ciciã recipere ⁊ ei loqui quod pꝫ per illud Aug.
memento cito ignoſcere ſi quis in te peccauerit
⁊ a te veniam poſtulauerit Si autem non exhi=
bet non tenet̃ ei loqui quando ſcꝫ ſatiſfacere aut
non omnino non vult aut ſemiplene quod intel=
ligendũ eſt niſi actõ iniuriarum abolita ſit diſſi=
mulatione vel remiſſione puta quando leſus re=
mittit iniuriam. xxiij. q. iiij. Si illic diſſimulatio
ne remittit̃ vt riſerit luſerit vel comederit cuꝫ eo
poſt iniuriã factaꝫ inſti de iniurijs. §. fi. Quar
to ex illatione iniurie orit̃ actio iniuriarum hãc
nullus tenetur remittere immo quandoqꝫ leſus
dimittere non poteſt vt ſi iniuria illata eſt mo=
nacho vel ſeruo vel filio familias vel vxori quia
ſi monacho competit actio iniuriarum monaſte
rio non monacho niſi forte longe abeſſet a mo=
naſterio ⁊ de licentia abbatis ſeu alterius ſui ſu=
perioris tunc enim poteſt agere actione iniuria=
rum. ff. de iiurijs. l. ſi vnus ⁊ ſi monachus remit
tit iniuriam nichilominus agere poteſt monaſte
rium ſed ſi abbas vel alius ſuperior remittit in=
iuriã monachus agere non poteſt ſecus ſi in ec=
leſia ſeculari que non poteſt remittere iniuriam
clerico factam item ſi iniuria eſt ſeruo facta do=
minus remittere poteſt non ſeruus Similiter in
iuriam factaꝫ filio familias poteſt remittere pa
ter ⁊ pro ea agere non filius niſi qui iniuriat⁹ fu
erit putet euꝫ patrem familias. ff. de iniurijs. l.
i. §. i. et §. ſi adeo Item ſi iniuria facta eſt vxori vi
ro competit iniuriam vxoris remittere aut age=
re pro hmõi iniuria ⁊ non econtra ſi ergo non
eſt neceſſe volenti communicari vt dimittat acti
onem iniuriarum ledenti ſed odium. Nota pre=
terea ꝙ ꝗ remittit actionẽ iniuriaꝝ in arti. mor=
tis in manu preſbiteri ſi hoc facit cauſa mortis

poteſt poſtea agere contra iniuriantem ſi conua
leſcat ſecus aũt ſi ſimpliciter remiſit. §. ad ſilẽ. l.
ſi ⁊ notat hoſtieñ. ꝙ actio iniuriarũ abolet̃ diſſi=
mulatiue. i. ſi is ꝗ iniuriam accepit non iraſcit̃
nec mouet̃ ſi iñ motus fuerit ⁊ iniuriã ſtatim ad
animũ reuocauerit ⁊ iniuriãtẽ citari fecerit non
tollit̃ diſſimulatiõe nec ꝑ ſalutationẽ nec ꝑ oſcu
luꝫ pacis datum in eccleſia niſi expreſſe remitta
tur vel pacificetur. Hec Durandus minor que mi
chi pro magna parte videtur confuſa et indige=
ſta et parum ad queſtionem de qua communiter
queri ſolet accõmodata non eni queſtio eſt vtrum
habens odium contra proximum poſſit ſine pec=
cato recipere ſacramentum quia cuꝫ odiũ ſit pec
catum mortale conſtat ꝙ non. ¶ Sed queſtio eſt Bone que
vtrum habenti odium contra proximuꝫ poſſit re ſtio hic
futari publice cõmunicatio ſacramenti. Iſta que ſit.
ſtio magis mouetur de odio ꝗꝫ de alijs peccatis
quia alia peccata ſunt magis latentia eo ꝙ odiũ
ſemper aliquibus ſignis exterioribus ſe manife=
ſtat hoc enim commune eſt omni peccato ꝙ ſi ha
beatur actualis voluntas peccati mortalis nõ po
teſt communicari niſi indigne et ſi illa voluntas
apparet per aliqua ſigna exteriora que ſint ſuffi=
ciens teſtimonium eius tunc ei poteſt publice re=
futari ſacramentum. ¶ Dico igitur incipiendo a Dicto ſe
nouiſſimis ꝙ propter actionem iniuriaruꝫ nõ de ſtiom.
bet miniſter eccleſie refutare ſibi eukariſtiã. Pa
tet quia actio iniurie non eſt ſufficiens teſtimoni=
um odij et ſtat cum amore caritatiuo Dico ſecun
do ꝙ ſi odiens quo tempore communicanduꝫ eſt
aut multum propinquo in verba prorumpat con
tra eum quem odit publice et notorie que ſint ſi=
gna ſufficienter teſtificatiua odij ita ꝙ omnes ea
audientes iudicent euꝫ teneri odio illius non po
teſt ſine ſcandalo communicari cum multitudo
aſtantium iudicet eum eſſe in peccato mortali nõ
quidam interpretando facta dubia in deterioreꝫ
partem ſed interpretando facta in partem illam
cuius ſunt regulariter et ſunt ſemper certa ſigna
Tercio dico ꝙ ſi odiens eodem tempore inferat
dampna ei queꝫ odit publice et notorie contra or
dinem iuris notum et vulgatum etiam apud ſim
plices tunc illa illatio dampni et nocumenti eſt re
gulariter ſufficiens odij teſtimonium. Ideo dico
ꝙ in tali caſu nõ debet ei publice dari hoſtia. Si
autem inferat ei dampnum ſecundum ordinem
iuris puta ex ſententia vł permiſſione iudicis tũc
vel ordo ille iuris eſt notus et vulgatus etiaꝫ ſim
plicibus et tunc non debet negari ſibi ſacramen
tum aut non eſt notus dicto modo et tunc admo
nendus eſt vt differat ꝙ ſi cauſam habet non dif
ferendi aut non vult tunc inſtruendi ſunt ſimpli
ces ne ſcandaliſentur et paucis oſtendendum eſt
quomõ hoc quõ facit non ex odio ſed ex iuris ordi
ne facit. ꝙ ſi curatus aut vicarius eius intellige=
re non poſſit quomodo id ad iuris ordinem perti
neat nec id poſſit exponere aut declarare populo
tunc hortandus eſt ille qui dampnuꝫ infert vt cõ
munionem differat ad vitandum ſcandalum eti=
am propter reuerentiam ſacramenti quia licꝫ hu
iuſmodi dampni illatio non ſit ex ſe ſufficiens te
ſtimonium odij reſidentis in corde eſt tamen eſſi

car teſtimonium propter ſimplicitatem eorū qui
bus ſit teſtimonium .et credo ꝙ talis nō debet cō
municare niſi prius conteſtatione facta coraꝫ ijs
qui ſcandalizari poſſunt ꝙ que facit non ex odio
facit ſed ex iuris ordine et diſpoſitione . Quarto
dico ꝙ ſi odiens pro ſigno odij exhibeat ſubſtra-
ctionem boni ſiue temporalis ſiue ſpiritualis
vel ſubſtrahit notorie et publice bonū quod tene
tur de neceſſitate ſalutis nō ſubſtrahere vt alimē
tum ad vitam neceſſariū aut preceꝫ publicā cum
ſacra publica facit ⁊ tunc ſibi debet denegari pu-
blice petenti cum hoc ſignuꝫ ſit ſufficiens odij iu
diciuꝫ Si autē ſubſtrahat huiuſmodi bona occul
te ⁊ ſecrete ita ꝙ curatus nihil ſcit niſi ex cōfeſſio
ne odientis tunc non debet ſibi denegari publice
quia licet ſit in peccato mortali nec poſſit cōmu-
nicari niſi periculo anime quia tamen hoc igno-
tum eſt et occultuꝫ nihil ſibi denegari poteſt per
quod peccatum ſuum fiat publicum ⁊ manifeſtuꝫ
ſed quantum poſſibile eſt cōmouendus ⁊ terrefa
ciendus auctoritatibꝰ ⁊ exemplis ⁊ ſuaſionibus
Si auteꝫ ſuſtrahat ea bona que non tenetur impē
dere de neceſſitate ſalutis et maxime cuꝫ ſciuntur
eſſe talia tunc huiuſmodi ſubſtractio non eſt ſuffi
ciens teſtimoniū vel iudiciū odij exiſtentis in cor
de ꝙ ſi multitudo ſiue per errogationeꝫ ſiue alio
modo exiſtimet talia bona nō poſſe ſubſtrahi niſi
cum periculo ſalutis ſubſtrahentis tunc aliquod
cōdonandū eſt infirmitati ⁊ ignorantie multitudi
nis et erudienda eſt ac inſtruenda de veritate re-
ruꝫ aut ſecrete admonendꝰ eſt ſubſtrahens vt cō
munionē differat. quicq̄d autē dictū eſt de odio in
telligo etiaꝫ de ira ⁊ inuidia quia per hec omnia
Altera bona queſtio. detrimentū infertur proximo. Si queras vtrum
omnis in quē peccauit frater teneatur de neceſ-
ſitate ſalutis ante cōmunionē ire ad fratrē offen-
ſum ⁊ ſibi recōſiliari reſpondeo ꝙ oīs in quē pec
cauit frater quē multi aſſiſtentes ꝓbabiliter eſti-
Diſſolutio optima. mant male motum contra fratrem offendentem
nec poſtea fuiſſe fratri reconſiliatuꝫ q̄uis etiam
nihil rancoris maneat in corde tenetur de neceſſi
tate ſalutis ante cōmunionē recōſiliari fratri ſuo
ſi eius copiaꝫ poſſit habere. Dixi auteꝫ queꝫ mul
ti aſſiſtentes ⁊c̄. quia ſi nulli exiſtimarent euꝫ ma
le motum contra fratrē tunc nullum ſcandalum
inde generaretur ſed ſi habuerit odiū tenetur di-
mittere ad hoc ꝙ digne cōmunicet. Contingit au
tem ꝙ nulli exiſtiment eum motum cōtra fratreꝫ
ſi offenſa eſt occulta. Secundo ſi offenſus eſt vir
magne virtutis aut ſi nō eſt vir note impatientie
Dixi nec poſtea fuiſſe recōſiliatuꝫ qꝛ ſi conſtaret
eum fuiſſe reconſiliatū fratri et nullū teſtimoniū
odij poſtea interuenirt non opportet ꝙ tunc recō
ſilietur fratri ſuo. Dico preterea ꝙ in caſu ſic qua
lificato poteſt et debet negari ſibi cōmunio ſi non
recōſilietur fratri ſuo qui peccauit in eū maxime
vbi conſuetudo eſt de recōſiliatione odientiū poſt
confeſſionē ⁊ ante cōmunionē. Patꝫ qꝛ vt ſuppo-
nitur data ſūt ſufficiētia teſtimonia odij in proxi
muꝫ ⁊ iſte qui eſtimat̄ odire nō ſatiſfacit ꝯſuetudi
ni de recōſiliatione ꝙ̄ multitudo adhuc exiſtimat
eos diſcordes eſſe ⁊ vnū gerere odiū cōtra alteꝝ et
cū hoc videt ꝙ cōicat ꝙ̄ ſcādaliſat̄ multitudo Sꝫ
huic ſcandalo multitudinis pater eiuſdem multi
tudinis obuiare tenetur igitur . ꝙ ſi non ſit talis
conſuetudo dico ꝙ confeſſio magis purgare de-
bet apud bonos et probos ſuſpitionem odij q̄ꝫ ſi
gna illa prius habita eam cauſant debet enī quiſ
qꝫ eſtimare ꝙ nullus eſt ſue ſalutis immemor nec
debemus eſtimare in ſacramento confeſſionis et
alijs aliquid ficte fieri niſi ad id non ſolum pro-
babiles verū etiam vehementes ſuſpitiones habe
amus ⁊ ideo michi videt̄ cum ſuſpicio odij ſuffici
enter purgata videat̄ per confeſſionē que multis
intuentibus fit ꝙ non debeat refutari communio
tali ſi non reconſiliauerit ſibi eū qui offendit ipm̄
iudicio meo reſolutio ſupra recitata continet mul
ta īpertinentia queſtioni quia vel queritur. vtruꝫ
odiens proximum poſſit communicari manifeſte
odio ſine periculo ſalutis conſtat clariſſime ꝙ nō
ſecundum communiorem ſententiam dicentē om
ne odium proximi eſſe peccatum mortale vel que
ritur. vtrum odienti proximum refutari debeat a
prelato communio? Et tūc reſpondetur ꝙ ſi mul
titudini cōſtet certis iudicijs que regulariter ⁊ vt
in pluribus vera ſint ꝙ iſte habet odium in pro-
ximum tunc niſi prius reconſilietur proximo de
bet ſibi refutari communio ſi vero non conſtet hu
iuſmodi certis iudicijs non debet refutari et eodē
modo vt dictum eſt dicendum eſſet de quolibet
alio peccato mortali. ¶ Contra ſecundam et ter Cōtra ſecū-
tiam concluſionem arguitur ratione Tho. maluꝫ dā ⁊ tertiaꝫ
dicitur quia nocet ſecundum Auguſ. in enchiridi cōcluſiōes.
on ſed plus aliquis nocet proximo per alia pec-
cata puta per furtum adulteriū ⁊ homicidiū q̄ꝫ
per odium igitur. Secundo arguit̄ per Criſoſto.
ſuper illud Ma. quinto qui ſoluerit vnum de mā
datis iſtis minimis dicentem mandata moyſi nō
occides non adulterabis in remuneratione modi
ca ſunt in peccato autem magna mandata autē
Chriſti. ſi non iraſcaris non concupiſcas in remu
neratiōe magna ſunt in peccato aūt minima odi
um autē pertinet ad interiorem motum ſicut et
ira et concupiſcentia ergo odium proximi eſt mi
nus peccatum q̄ꝫ homicidium. Tertio homicidi
um eſt grauiſſimum peccatum in proximum er-
go non odiuꝫ. Antecedens patet quia per homi
cidium voluntarium et deliberatum occidens no
cet ⁊ ſibi ⁊ proximo plus q̄ꝫ quodcunq; aliud pec
catum in proximum propter duas primas ratio
nes Thomas coactus eſt reſpondere per diſtin-
ctionem ſupra poſitam et tamen directe conclu-
dunt oppoſitum niſi aliter exponantur et potiſ-
ſime ſecunda quod patet . Quanto aliqua ſunt
maiora in peccato tanto ſunt magis deordinata
et grauioris culpe ſed ſecundum auctoritatem al
legatam adulterium et homicidium ſunt maiora
in peccato q̄ꝫ ira concupiſcentia et odium ergo
ſunt grauiora in deordinatione et culpa . ¶ Ad Solutiōes.
primā ergo reſpondeo primo ſuppoſito cū Tho.
ꝙ odium ſignificet actum interiorem tantum cō-
cedo maiorem et minorem et negando conſequē
tiam quia licet per homicidium plus noceat̄ pro
ximo q̄ꝫ per odium tamen per odium plus nocet
odiens ſimpliciter q̄ꝫ per adulterium quia nocu-
mentum illatuꝫ ſibiipſi per odium eſt maius q̄ꝫ

nocumentum illatum proximo per homicidium
Aug. autē non ponit rōnem mali in hoc cōſiſte
re qđ eſt nocere alteri: ſꝫ in hoc qđ eſt nocere imo
videt ponere in hoc qđ eſt nocere facienti qđ pꝫ
per eū xij. de ciuitate dei ca. vij. ita dicentē de ma
lo hoīe mō quero inquit vtrū in aliqua natura fuit
ſi enī in nulla fuit oīno non fuit ſi aūt in aliq̄ vi
ciabat eā ⁊ corrūpebat erat ꝗ illi noxia ac ꝑ hoc
bono ꝓuabat et ideo in mala natura volūtas mala
eſſe nō poterat ſꝫ in bona mutabili eū cui vicium
hoc poſſit nocere ſi enī non nocuit non vtiꝗ viciū
fuit et ſequitur porro ſi nocuit bonū aufferendo vel
minuēdo vtiꝗ nocuit nō igitur potuit eſſe ſempi
terna voluntas mala in ea in qua bonum natu-
ra precefferat quod mala voluntas nocendo poſ
ſet adimere ecce quomodo Aug. aſſerit aliquid
dici vicium quia nocet nature in qua recipit adi
mendo vel minuendo bonum in eo exiſtens. Ad
ſecundam dico ꝙ nomina viciorum ſūt duplicia
quedam ſunt que ex impoſitione ſua ſi principa-
liter important actus exteriores vt furtum adul
terium homicidium Alia ſunt que principaliter
importāt actus interiores vt iraſci concupiſcere
odire inuidere diligere Dico preterea ꝙ in vſu au
ctorum et maxime ſcolaſticorum priora nomina
important tā actus iteriores q̄ꝫ exteriores vt cū
moralis phs dicit adulterium pertinere ad intē
perantiam non ſolum loquitur de actu exteriori
ſed etiam interiori ſcꝫ de voluntate adulterandi
ſimiliter poſteriora importāt actus exteriores ſi
cut interiores ſicut cum dicunt odium eſſe pecca-
tum non ſolum loquuntur de voluntate qua ma
la volumus alteri ſed etiā de opere nocendi a ta-
li mala voluntate imperato ⁊ hoc modo vſus eſt
Jo. in canonica ſua cum ait omnis qui odit fra-
trem ſuum homicida eſt fratris non ſolū opere
ſed voluntate dico tercio ꝙ adulterium vt dictū
eſt importat actū exteriorem concumbendi cum
illa que eſt alterius et actum interiorem impera
tiuum formaliter huius concubitus et furtū ac-
tum interiorem imperatiuum formaliter deten
tionis rei aliene hoc enim intelligunt omnes cū
Correlariū dicunt aliquem feciſſe furtum vel adulteriū. ⁊c.
¶ Dico quarto ꝙ iraſci concupiſcere odire. ⁊c.
non ſic important ex ſua prima impoſitione actꝰ
exteriores nec ſolos actus interiores īperatiuos
formaliter executionis. Ex quibus patet ꝙ adul
terium dicit concupiſcentiam vxoris aliene in im
peratiuam formaliter executionis et homicidiū
importat iraſci vel odire vel inuidere imperati-
uū formaliter executionis ⁊ ideo quando adul
terium et furtum comparantur ad concupiſce-
re tunc vel comparatio eſt indebita vel concupi
ſcere accipitur pro actu interiori non imperati-
uo formaliter executionis tunc dico Criſoſtomꝰ
cum ait adulterium ⁊ furtum et homicidium eſ-
ſe grauiora q̄ꝫ iraſci concupiſcere et odire non cō
parat ibi actus exteriores ad actus interiores ſꝫ
comparat actū interiorem concupiſcendi impe-
ratiuum formaliter executionis ad actum cōcu-
piſcendi non imperatiuum formaliter executio-
nis ⁊ dicit ꝙ primus q̄ ſignificatur per adulteriū
eſt grauior in peccato q̄ꝫ ſecundus ſimiliter com
parat actū iraſcendi imperatiuū formaliter exe
cutionis qui ſignificatur per nomina nocumen-
tum importantia vt homicidium conuicium de-
tractio ad actum iraſcendi non imperatiuum for
maliter executionis. actus enim odij imperatiuꝰ
formaliter nocumenti eſt multo culpabilior q̄ꝫ
actus odij nullius nocumenti formaliter impe-
ratiuus et ideo de talibꝰ non poteſt dici ꝙ ſint
magis deordinati ideo ſolutio Tho. nullomodo
ſatiſfacit. Ad tertiā dico ꝙ homicidiū aliqñ acci
pitur vt dictum eſt pro actu exteriori et ſic aliquā
do eſt actus exterior ire aliquando inuidie aliquā
do odij et tunc negat ātecedēs immo dico ꝙ actꝰ
interior cui reſpondet eſt culpabilior non quia ſit
maiori culpabilitate culpabile ſed quia primo et
per ſe actus interior eſt culpabilis ⁊ extrinſece tā
tum ⁊ per alterū actus exterior eſt culpabilis ali-
qñ vero homicidiū ſigt volitionē imperatiuā for
maliter executionis et tunc dico ꝙ illa volitio vel
eſt ira vel inuidia vel odium et illa que eſt odium
ſemper ceteris paribus eſt grauior et ideo quomō
cunꝗ iſta accipiatur homicidiū eſt grauius odio
ipſa eſt falſa niſi odium acciperetur pro actu inte
riori non imparatiuo executionis cū quo ſtat ꝙ ali
quod odiū ſit ita graue ſicut homicidiū aut etiā
grauius mō dicto puta odiū formaliter imparatiuū
executionis. Ad iſta autem duo vltima breuius
reſpōdeo etiā ſuppoſito ꝙ homicidiū/furtum et
adulteriū accipiant pro actibꝰ exterioribus ⁊ di-
co ꝙ adulteriū aliqua cōcupiſcentia eſt grauius
ſed non eſt qualibet concupiſcentia vxoris alie-
ne grauiꝰ ſimiliter homicidiū aliquo odio eſt gra
uius ſed nō quolibꝫ. adulteriū enim eſt graue gra
uitate cōcupiſcentie vxoris aliene īperatiue for-
maliter executiōis et ſimiliter homicidiū eſt gra-
ue grauitate odij imperatiui formaliter executio
nis et ideo adulteriū eſt grauiꝰ cōcupiſcentia ſim
plici et homicidiū grauius odio ſimplici que ſci-
licet non ſunt imperatiua executionis formaliter
ſed tamen homicidiū non eſt quolibet odio gra-
uius quia non eſt grauius odio a quo imperatur
nec adulterium eſt qualibet concupiſcentia gra-
uius quia non eſt grauius concupiſcentia a qua
imperat et ob hoc dicit Criſoſtomus. Cōcupiſce-
re ⁊ iraſci ſimplicia ſcilicet nō imperatiua execu-
tionis comparando ea ad actꝰ exteriores qui ha-
bent grauitatem concupiſcentie et odij imperati-
uorū executionis. Et ſi dicas ꝙ actus concupiſcē
di nō reddit deterior nec grauior per hoc ꝙ habꝫ
actū exteriorem ſibi cōiunctū. Dico ꝙ ſi non eſſet
in volūtate niſi actꝰ ſimplex cōcupiſcentie ⁊ ſibi
cōiūgeret actꝰ exterior nō per hoc reddit graui-
or quia actus interior nō habꝫ grauitatem ab ex
teriore ſed ecōtra ſed actus interior cōcupiſcentie
qui habꝫ actū exteriorem pro obiecto imperato q̄
ſcilicꝫ eſt īperatiuꝰ formaliter ille eſt grauior q̄ꝫ
actꝰ ſimplicis cōcupiſcentie nō qr habꝫ actū exte
riorem ſibi cōiūctū ſed quia eſt imperatiuꝰ eiꝰ for
maliter et nō aliꝰ ⁊ habꝫ ipſum pro obiecto non
autē alius. Quod autē habet in Jo. tertio Om-
nis qui odit fratrem ſuum homicida eſt intelligi
tur de odio imperatiuo formaliter vel equiualē-
ter executionis et maxime ſi intelligatur ꝙ eſt ho

micida fratris. Si aũt intelligatur ꝙ eſt homicida ſuſpſius tunc intelligitur tam de odio ſimplici q̃ꝫ de odio imperatiuo executionisquia cum vtrumqꝫ ſit peccatũ mortale vtrũqꝫ habentẽ occidit ſpiritualiter talis aũt nõ diceret᷑ homicida fratris per actum imperatiuũ licet forte per quã daꝫ diſpoſitionẽ animi ad actum imperatiuũ. Et ideo aliquis dicit᷑ tripliciter homicida Uno mõ per diſpoſitionem animi. Secundo mõ per actũ formaliter vel equiualenter imperatiuum executionis. Tercio modo per exhibitionẽ actꝰ exterioris Tertio modo occidens actualr̃ dicitur homicida. Secũdo modo volens occidere ⁊ eo ſolo nõ occidens quia deeſt ei facultas occidendi dicitur homicida. Tertio mõ oĩs odiẽs dr̃ homicida.

De odio

Queritur vtrũ odiũ ſit vicium capitale? Arguit᷑ ꝙ ſic qꝛ ex odio oritur homicidiũ ergo odium eſt vicium capitale. In oppoſitũ arguitur auctoritate Gregorij. xxxi. moraliuꝫ qui odium nõ enumerat inter vicia capitalia. Notanduꝫ ꝙ opinio Tho. eſt ꝙ odium nõ eſt viciuꝫ capitale. cuiꝰ rationeꝫ aſſignat quia omne vicium eſt cõtra naturam hoĩs inq̃ꝫtũ eſt animal rationale in ijs auteꝫ que contra naturã fiunt paulatim id qđ eſt nature corrũpitur ⁊ ideo oportet ꝙ primo recedat᷑ ab eo qđ eſt minus ſcđꝫ naturã ⁊ vltimo ab eo qđ eſt maxime ſecundũ naturaꝫ quia id qđ eſt primũ in conſtitutione eſt vltimũ ĩ reſolutione id aũt qđ eſt maximũ ⁊ primo naturale homini eſt qđ diligat bonum ⁊ precipue bonũ diuinũ ⁊ bonũ ꝓximi et ideo odiũ ꝙ huic dilectioni opponit᷑ non eſt primũ in deſtructione virtutũ que fit per vicia ſed vltimũ ⁊ ob hoc odiũ non eſt viciũ capitale. Quicquid ſit de cõcluſione ratio tamen eius multipliciter deficit Primo quia non conſonat alijs opinionibus huius doctoris quod patet Omne vicium eſt capitale qđ habet finẽ nullũ appetitũ ⁊ deſideratuꝫ ſic ꝙ ad eius aſſequutionẽ multa vicia ordinari poſſint regulariter ſed cum hoc ꝙ aliqđ vicium eſt maximũ in grauitate ſtat ꝙ habeat finem de facto multũ deſideratuꝫ ad cuiꝰ aſſequutionem multa vicia minora ordinari poſſint regulariter ergo ex grauitate odij non poteſt ſufficienter concludi ꝙ odium non ſit viciũ capitale. Secundo quia aut vicium minus g̃ue poteſt oriri ex vicio grauiori vel non: ſi ſic ergo nulla ratio cogit quĩ ſimul ſtet odiũ eſſe grauiſſimũ peccatũ et eſſe capitale. Nec poteſt dici ꝙ nõ. Cum ex ſuperbia fere omnia vicia oriantur ⁊ ex ira oriatur indignatio ⁊ que eſt minus grauis quam ira. Cum ſecundo quia nihil ꝓhibet viciũ minꝰ valere ad aſſequutionẽ finis grauioris ergo nihil prohibet viciuꝫ minus oriri ex grauiore. Cum tercio qꝛ odiũ dei eſt grauius peccatũ q̃ꝫ odium ꝓximi ergo per illam rationẽ nõ poteſt concludi ꝙ odiũ proximi non ſit vicium capitale. Quarto quia ex odio dei quod eſt grauiſſimum peccatum oriri poteſt idolatria contemptus ꝓximi furtum/ſacrilegiũ/⁊ re
Pria ꝯclo liqua huiuſmodi peccata in proximũ. ¶ Prima concluſio Ex odio ſiue in deum ſiue in proximũ multa vicia interdũ oriri pñt Probat᷑ qꝛ ex eo vicio multa oriri poſſunt ad cuiꝰ finẽ aſſequẽdũ multa vicia ordinari pñt ſed ad aſſequendũ finẽ odij multa vicia alia ab odio ordinari poſſunt igitur Secundo ex illo vicio alia vicia oriri pñt cuiꝰ augmentatio alijs vicijs dat iniciũ vt patet per Caſſianum vbi agit de origine vicioꝝ ſꝫ multa vicia initiuꝫ ſumunt ex augmentatiõe odij vt ex odio ĩ deum vel in proximũ inicium ſumit impaciencia irreligio/impietas ⁊ multa huiuſmodi igitur.

¶ Secunda cõcluſio odiuꝫ non eſt inter vicia capitalia numerandũ Probatur illđ ſolum eſt numerandum inter vicia capitalia ex quo ſic aliqua vicia regulariter oriũtur ꝙ ex nullo alio vicio eadem tam frequenter ⁊ tam regulariter oriunt᷑ ſed vicia q̃ dicta ſunt oriri ex odio regulariꝰ ex alijs vicijs oriunt᷑ vt patere poſſet inducendo per ſingula ergo odium non eſt inter vicia capitalia numerandũ. Secundo ꝓbatur auctoritate Gre. auctoritate etiaꝫ Caſſi. qui odium inter vicia capitalia in enumerant. — Scda ꝯclo

¶ Tertia concluſio Ex ira ⁊ inuidia oritur odiuꝫ Probatur ex omni vicio quod vel ẽ triſticia de bono ꝓximi vel hꝫ huiuſmodi triſticiaꝫ annexã oritur odiuꝫ ſed inuidia eſt triſticia de bono ꝓximi ⁊ ira triſticiaꝫ hmõi regulariter annexaꝫ habet ergo ex ira ⁊ inuidia orit᷑ odiũ Maior patet qꝛ ſicut mouemur ad diligendũ ea que nos delectant ita mouemur ad odiendũ ea q̃ nos cõtriſtant vt vult Tho. Minor pꝫ qꝛ omnis iratus triſtat᷑ de bono illiꝰ de quo vindictã cupit et oĩs inuidia triſticia eſt de bono eiꝰ cui inuidemꝰ Scđo ex oĩ vicio qđ eſt gaudiũ ⁊ delectatõ de malo alieno aut hmõi gaudiũ ãnexũ hꝫ itatũ eſt oriri odiũ ſꝫ ira et inuidia gaudiũ de malo alieno annexũ hñt ira quidem propter vindictã inuidia ꝓpter gloriaꝫ et minor eſt certa et maior probatur quia omnis qui odit gaudet de malo alieno quia ſibi vult male eſſe. Unde velle malum alicui propter vindictam et velle malum eidem vt michi bene ſit ⁊ velle malum eidem ipſi vt ſibi male ſit ſunt ſibi inuicem proxima et cum duo prima nõ oriantur regulariter ex tertio opꝫ ꝙ tertium oriatur ex ipſis. — Tertia con clusio.

¶ Quarta concluſio Odiũ regularius ex inuidia q̃ꝫ ex ira naſcitur. Probatur quia inuidia eſt formaliter triſticia de bono alterius aut gaudium de malo ſed ira non eſt formaliter huiuſmodi triſticia de bono alterius licet eaꝫ annexam habeat igitur. Secundo odium nõ naſcitur regulariter ex ira niſi inueterata ſit maxĩe ſecundum eos qui dicunt ꝙ odium eſt ira inueterata ſed ex inuidia ſiue inueterata ſit ſiue non naſcitur odium g̃ regularius ex inuidia naſcitur odium q̃ꝫ ex ira. Tertio probatur per gregorium qui. xxxi. mora. dicit ꝙ de inuidia naſcitur odiũ non quia non naſcat᷑ de ira aut ſuperbia ſed quia regularius naſcitur de inuidia. — Qrta ꝯclo

¶ Quinta concluſio odium interdum oritur ex ſuperbia. Probatur quia omnis contemptus alicuius rei via ẽ ad odium eius ſed per ſuperbiam contempnimꝰ proximum ergo ex ſuperbia interdum oritur odium proximi. Maior patet quia ille qui firmatus eſt in contemptu alicuius cum videt eum factis et operibꝰ laudabilem et glorioſum odire in — Quita ꝯclo

ſipit et cupit male eſſe ei quem non ſine opprobrio contempnere poteſt. Secundo ſicut ſe habz velle male eſſe iſti vt michi ſit gloria ad velle male eſſe vt ſibi male ſit ita ſe habet velle male eſſe iſti vt contemptibilis habeatur ad velle male eſſe vt ſibi male ſit ſed propter primam habitudinez ex inuidia oritur odium ergo propter ſecundam ex ſuperbia oritur odiū.

Sexta pcl'o

❡ Sexta concluſio ex inuidia regularius oritur odium q̄z ex ſupbia. Pz quia ex inuidia oritur odiuz quotiens credimus q̄ bene eſſe eius quem odimus nocet irreparabiliter glorie noſtre ex ſuperbia autem quando credimus q̄ nocet excellentie noſtre ſz frequentius et regularius primum cadit ī eſtimatione noſtra q̄z ſecundum ergo frequentius et regularius ex ī quia naſcitur odium q̄z ex ſuperbia. Maior pz quia ſuperb⁹ multo magis errat in iudicio de excellentia ſua et contemptibilitate proximi q̄z inuidus erret in iudicio de gloria ſua ꝛ proximi ergo frequentius iudicat inuidus bona proximi nocere glorie ſue q̄z ſuperbus iudicet excellentiam diminui et excellentiā proximi augeri.

Contra notabile pmū arguitur

❡ Cōtra ea que dicta ſunt in primo notabili. Ar per rōnem Thom. ibidem factam. Secundo que poſteriora ſunt generatione illa priora ſunt perfectione ſed omne vicium ortum ex alio eſt eo generatiōe poſterius ergo omne vicium ortuz ex alio eſt eo pfectius et grauius.

Solutiōes.

❡ Ad primam concedo q̄ regulariter ira ē q̄ ab aliquo quod ē min⁹ ſecundū naturam primo receditur ſed non oportet q̄ a q̄libet quod eſt minus ſecundum naturam pmo recedatur q̄z ad vltimum perueniatur et ideo dico q̄ qui ex inuidia tranſit ad odium ab aliquo recedit per inuidiam quod eſt minus ſecunduz naturam q̄z id a quo recedit per odium ſed habito odio nichil impedit q̄ poſtea ab aliquo recedat quod eſt minus ſecundum naturam q̄z erat id a quo receſſit per odium. Dicitur preterea quod ſi intelligatur q̄ omnis qui vī viciorum ſequitur neceſſe eſt vt primo ab aliquo quod eſt minus ſecundum naturam recedat q̄z ab eo quod eſt magis ſecundum naturam falſum eſt quia tunc nullus poſſet laborare aliquo vicio niſi prius laboraſſet omnibus viciīs minoribus ꝛ ita nullus poſſet eſſe illiberalis niſi prius fuiſſet prodig⁹ ꝛ nullus fur niſi fuiſſet puſillanimus et nullus ſodomita niſi fuiſſet adulter et nullus adulter niſi fuiſſet fornicator que omnia ſunt abſurda. Alie ſolutiones poſite ſunt in eodem notabili. Ad ſecūdam dicitur qđ duplex eſt generatio ſcilicz naturalis et libera de ſecunda negatur maior in hac enim non attenditur prioritas perfectionis ſecūdum poſterioritatem temporis.

Contra ſecundam cō cluſionem.

❡ Contra ſecundam pclōnem Arguiꝛ auctoritate Decla. dicentis q̄ nemo a ſummo incipit. Secundo homicidium non oritur ex odio ergo nec aliquod viciuz oritur ex odio Antecedens patet quia homicidium ſe habet ad odium ſicut actus exterior ad interiorem. Tertio riuus eſt maior fonte ſed nullum vicium eſt maius odio ꝫ nullum viciuz oriꝛ ex odio.

Solutiō

❡ Ad pmā pcedo q̄ regulariter nemo a ſummo incipit ꝛ nego cōſequentiā quia licz odiū ſit maximū vicium ex quo etiā alia oriantur non propter hoc tñ ab eo incipiꝛ cū ponaꝛ eſſe ortum ex alio: ſcz ex ira/ inuidia/ vel ſuperbia. Ad ſcđaz concedo añs homicidiū enim eſt actus īperatus ab odio; ſed non eſt viciū ex eo ortū quia ſupra dicū eſt q̄ vicium originans et viciū originatuz debent ſecundum actus interiores ſpecie differre. Ad tertiam dico q̄ ſi per fontem intelligatur omne id ex quo oritur riuus. maior eſt falſa nam ex ſecana multi riui oriuntur ſecana ſine comparatione minores.

Rurſus … ſcđam p… nē argui…

❡ Contra ſecundam concluſionē Arguitur primo ſic. Caritas eſt principaliſſima virtutū et mater aliaruz ergo odium eſt maxime vicium capitale et principium omnium aliorum. Conſequentia tenet quia odium opponitur caritati. Secundo peccata oriuntur in nobis ſecūduz inclinationem paſſionum ſecundū illud ad romanos ſecundo. Paſſiones peccatorum operabantur in membris veſtris vt fructificarent morti ſed in paſſionibus anime ex amore ꝛ odio vniuerſaliter omnes alie ſequunꝛ: ꝫ odiū poni debz inter vicia capitalia. Tertio viciū eſt malū morale ſed odium principalius reſpicit malū q̄z alia paſſio igiꝛ

Solutio … ſci thome.

❡ Ad primā reſpondz beatus Tho. q̄ in virtutibus illud eſt pmū et principale qđ eſt primū ꝛ pncipale ſcđz ordinē nature q̄ꝛ virt⁹ vniuſcuiuſq̄ cōſiſtit in hoc q̄ ſit bñ diſpoſita ſcđm naturā ꝛ ppꝛ hoc caritas eſt prima in ordine virtutū et eadē ratione vt dicit odiū nō poteſt eſſe primum in viciīs Iſta ſolutio non michi placet. Tū pmo q̄ꝛ ſcđm Ariſ. in predicamentis qui vult redire a viciīs ad virtutes paulatim recedere debet ꝛ ſecunū grad⁹ virtutū aſcendere. Tū ſecundo quia ſcđm doctrinam omniū ſanctoꝝ in virtutibus primo graduz incipientiū deinde perficientiū ꝛ tertio perfectorum attingimus. Tū tertio quia vel loquitur hic Tho. de caritate infuſa vel acquiſita ſi de acquiſita illa non eſt perfectiſſima virtus ſi de infuſa: tunc conſtat q̄ multe virtutes ſine ea frequenter acquiruntur. Ideo aliter reſpōdeꝛ. Et primo caritate acquiſita. Secūdo de caritate indifuſa. Dico ergo de caritate acquiſita. Primo q̄ ipſa nō eſt virtus ſpecialis. Diciꝛ ſecūdo q̄ aliqua virt⁹ diciꝛ principaliſſima virtutū dupliciter. Uno mō principalitate perfectionis et ſic ego nego in omni enim virtute que eſt ad proximū includiꝛ huiuſmodi caritas ad proximū ꝛ cū hoc aliquid aliud. Secundo modo principalitate communitatis et originationis ꝛ ſic ego pcedo hec ē caritas q̄ communitatē quādā habz originationis ſecundo omnis virtutis acq̄ſite. Et ſi dicas q̄ ſecundū hanc habetur intentū ſic enim arguiꝛ Caritas acquiſita eſt principaliſſima virtutum principalitate originationis ergo oppoſitum eius eſt vicium principale originationis. Ad hoc reſpondetur negando conſequentiam quia oppoſitum eius ſcilicet odium tam rerum eſt in hominibus q̄z communis eſt in ipſis caritas ſed bene dico q̄ excidere ab huiuſmodi caritate ſeu nō habere huiuſmodi caritatem eſt omni vicio cōiunctū quia autem odiū huiuſmodi nō eſt tā frequens in hominib⁹ ſicut caritas acquiſita. iō ex eo nō generanꝛ cetere vicia ſicut ex caritate cetere virtutes niſi ad ſenſum ſtatim dicendum. De caritate autez infuſa

Aliqua virtus dr principaliſſima virtutū dupliciter.

dico ꝙ ipſa non eſt de facto mater omnium virtu
tum quo ſcilicet ad generationem earum ⁊ acqui
ſitionem cum multe ſine ea frequenter generent̄
licet ſit mater omnium q̄ʒtū ad eſſe meriti qꝛ nul
lus actus habet ſe ꝙ ſit meritorius niſi ſit carita
ti coniunctus. ❡ Dico tamen ꝙ aliqua virtus di — Unomō intelligit ꝙ caritas ſit mater omniū virtutum
citur mater omniuʒ vitiorum dupliciter. Unomo
do quia omnes virtutes mediante ea generantur
et hoc modo patet quid dicendū ſit. Secūdo mō
quia ipſa mediāte actu ſuo elicito nata eſt in actꝰ
omnium virtutum inclinare ⁊ hoc modo ipſa eſt
mater omniū virtutum. Ita etiam aliquod vitiū
dicitur parens omnium vitiorū tripliciter. Uno
modo quia de facto omnia vitia mediante eo ge
nerantur. Secundo mō quia mediante actu ſuo
elicito inclinat in omnia vitia et hoc dupliciter.
Unomodo quia hoc regulariter fit. Aliomō quia
licet hoc non fiat regulariter tamē ſi actus ſuus
exigeret actuʒ alterius viciȷ̄ ita fortis eſt inclina
tio eiꝰ ꝙ inclinaret in ipſum potius q̄ʒ deſiſteret
ab actu ſuo. Tertio modo quia per ipſum remoue
tur diſpoſitio ad omnium vitiorū oppoſitos acꝰ
inducēs. Primo modo odium nō eſt parens om
nium vitiorū nec primo modo ſecundi modi ſed
ſecundo mō ſecundi modi propter vehementē mo
tum odiȷ̄ ⁊ etiaʒ tertio modo quia per odium au
fertur caritas ⁊ amor ad proximū non ſolum qui
dam caritas infuſa ſed acquiſita per quā ad om
nes virtutes ⁊ maxime que ſunt ad proximū pa
tet ingreſſus qui autem odium habet in proximū
non habet illud inclinans quod inclinat ad ope
ra virtutum circa illud proximū. Ad ſecūdum re
ſpondet beatus Tho. ꝙ duplex eſt odiū ſcʒ mali
quod cōtrariatur bono naturali ⁊ vt dicit tale eſt
primū inter paſſiones anime ſicut ⁊ amor natura
lis boni. Aliud eſt odiuʒ generalis boni ⁊ tale nō
poteſt eſſe primū ſed habet rationē vltimi quia ta
le odium atteſtatur corruptioni noſtre iam facte ſi
cut ⁊ amor extranei boni Hec ſolutio iudicio meo
non ſufficit quia vt patet ex maiore argumentaʒ
procedit de paſſionibus malā inclinationem ha
bētibus odium aūt mali oppoſiti bono naturali
non habet malaʒ inclinationem ſicut enī bonum
moris eſt amare bonū cōnaturale ita ⁊ odire ma
lum oppoſitū et maxime malum culpe. Ideo ali
ter dico ꝙ accipiendo amorem ⁊ odium proprie
vt diffinit Ariſ. ſecundo retho. amorem ſcilicet ꝓ
velle alicui ea que ſunt ſibi bona gratia ſui ⁊ odi
um pro nolle ⁊ talia ⁊ velle que ſunt ſibi mala et
gratia ſui ſic ego nego minorē ſi autem accipian
tur amor et odium communiter ꝓ velle ⁊ nolle ſic
cōceditur minor ſed nō ſic loquimur de odio. Ad
tertiam reſpondet Tho. ꝙ duplex eſt malum ſci
licet verum ꝙ repugnat naturali bono Aliud eſt
maluʒ apparens qđ ſcʒ eſt verū ⁊ naturale bonū
eſtimatur tū malū ſed hec ſolutio nō ſufficit qꝛ odi
uʒ vel eſt reſpectu mali veri: vel reſpectu mali ap
parentis tm̄ ſi reſpectu mali veri ergo cum vitiuʒ
morale de quo maior argumenti aſſumit ſit ma
lum verū ſequitur ꝙ argumentū concludit ſi re
ſpectu mali apparentis tunc ſequitur per odium
appetitur odito id quod ſecundum veritatem eſt
bonum licet ab odiente eſtimetur malum quod

falſum eſt probatur ſecundum Tho. ibidē odiuʒ
Ideo dicitur ꝙ argumentum iſtud non peccat in
materia ſed in forma tantum niſi tamē ꝙ nullaʒ
habet apparentiam bone forme per ſimile enim
argumentū probaretur ꝙ caritas ⁊ amor eſſet po
tiſſimū vitiorū caritas ad proximum maxime re
ſpicit verum malum proximi ꝙ intelligo non vo
lendo ſed nolendo ſed vicium morale eſt verum
malum ergo caritas ad proximū eſt origo omni
um vitiorum Ideo reſpondeo negando conſequē
tiam nec reddenda eſt cauſa vbi nulla eſt forme
bone apparentia ❡ Contra quartam concluſio — Cōtra quartaʒ ꝯclōnē.
nem Arguitur ſic inuidia eſt triſticia de alienis
bonis ſed odium non oritur ex triſticia imo po
tius triſticiam generat triſtamur enim de preſen
tia malorum que odimus ergo odium non oritur
ex inuidia. Secundo odium dei non cauſatur ex
inuidia dei ergo nec odiū ꝓximi ex inuidia proxi
mi Antecedens patet quia nō inuidemus ȷ̄ſ que
maxime a nobis diſtant et conſequentia tenet qꝛ
odium dilectioni opponitur ſed dilectio proximi
refertur ad dilectionem dei ergo et odium proxi
mi ad odium dei. Tercio odiuʒ oritur ex ira ergo
non ex inuidia conſequētia tenet quia vnius effe
ctus tm̄ eſt vna cauſa ⁊ antecedens probatur per
Auguſ. in regula dicentem ꝙ ira creſcit in odiuʒ
❡ Ad primam negatur minor ex triſticia enim — Solutiōes.
bene oritur odium ex hoc enī ꝙ bene eſſe huiꝰ me
contriſtat opto ſibi male eſſe imo ipſum omnino
non eſſe volo nec eſt incōueniēs ꝙ ex triſticia cau
ſetur odiū et ex odio triſticia ſicut ex triſticia pa
tipenſionis cauſatur appetitus vindicte et ex ap
petitu vindicte quē conſequi nō poſſumus cauſa
tur triſticia ſimiliter ex delectatione cauſatur tri
ſticia penitentie ⁊ ex triſticia penitentie cauſatur
delectatio dicit autem Tho. ꝙ hoc ideo contingit
quia vis appetitiua reflectitur ſupra ſe ex triſticia
ergo cauſatur odium modo dicto ⁊ ex odio cauſa
tur triſticia quia cū volo efficaciter alicui male
eſſe ⁊ ſibi bene eſſe triſtor. Ad ſecundam negatur
conſequentia Et ad probationem concedo ſecun
dam partem aſſumpti ad hunc ſenſuʒ ꝙ dilectio
recta ⁊ rationabilis per prius eſt dei q̄ʒ proximi
quia bonum quod eſt obiectum dilectionis a deo
in creaturas deriuatur vt dicit Thomas quia ta
men malū non diriuatur a deo in creaturas ideo
odium dilectioni oppoſitum primo eſt ad proxi
mum et poſtea a proximo in deum. qui tamen de
fenderet ꝙ in ſola dilectione creature poteſt con
ſiſtere virtus moralis non concederet ꝙ omnis
dilectio ordinata prius eſſet dei q̄ʒ creature quia
licet bonitas diriuetur a deo in creaturas poteſt
tamen amare voluntas bonitatem in creatura nō
amando bonitatem in deo immo huiuſmodi diri
uationem ignorando. Ad tertiam negatur con
ſequentia quia vt ſupradictum eſt idem vici
um poteſt ex diuerſis cauſis oriri vt ſupra ſatis
oſtenſum eſt. et ad probationem dico ꝙ aliquan
do aliud et aliud eſt odium ex ira et ex inuidia or
tum. Aliquando vero idem vt cum eidem iraſcor
et inuideo tunc poteſt odium generari et oriri ex
vtroqʒ et tunc ira et inuidia habebunt rationem

Unius cauſe totalis ex pluribus partialibus cau
ſis conſtitute quomodo autem ex ira generetur
odium et quomõ ex inuidia dictum eſt ſatis. Di-
cit tamen Thom. ꝙ directius generatur odium
ex inuidia q̃z ex ira ego autem ſupra non dixi di
rectius ſed regularius propter cauſam ſupra aſ-
ſignatam et vt dicit Thom. qui per iram appe-
tit malum proximi ſecundum quãdam menſurã
continuando iram appetit malum proximi abſo
lute quod pertinet ad rationem odiĳ Non pla-
cet tamen michi quod ait quod ex inuidia gene-
ratur odium formaliter ſecundum rationem ob-
iecti ex ira autem diſpoſitiue tantum quia ſecun
dum ipſum malum alterius abſolute eſt obiectũ
odiĳ ſed inuidus appetit malum alterius ꝓpter
appetitũ proprie glorie et ita ſi malum illd̓ nõ
eſſet ordinatum ad propriam gloriam non appe
teretur ab inuidio ſicut nec ab irato appeteretur
ſi non eſſet ordinatum ad vindictam.

De inuidia.

Circa peccatum in
uidie. Queritur ꝑmo. Utrum inuidia
ſit per ſe ⁊ directe circa bonum Argu
itur ꝙ non inuidia eſt triſticia ergo non eſt circa
bonum. In oppoſitum eſt Ariſt. ſecundo rethori
ce. Notandũ ꝙ opinio Thom. eſt ꝙ triſticia de
bono alterius inq̃ztum imminet ſibi per hoc pe-
riculum alicuius nocumenti non eſt inuidia ſed
triſticia de bono alterius inq̃ztum eſt diminuti-
uum ꝓprie glorie vel excellẽtie eſt inuidia. Iſta
opinio non videtur michi vera et eius improba-
Pria ꝯclo tio ex ſequentibus ꝯcłonibus apparebit. ¶ Pri
ma concluſio inuidia eſt triſticia. Probatur per
Ariſt. ſcd̓o retho. qui miam nemeſim zelum ⁊ in
uidiam dt in hoc conuenire ꝙ quodlibet eorũ eſt
triſticia. Scd̓o per illud eiuſdẽ ibidẽ triſticia eni
conturbans inuidia ẽ ad bonam actionem. Ter-
tio per Damaſ. ſcd̓o libro ponentem inuidiã ſpe
ciem triſticie tũ per Gre. dicentem ꝙ inuidũ tor-
quet aliena felicitas Tum per illud vulgarũ di-
ctuz inuid⁹ alteri⁹ rebus marceſſit opimis. ¶ Se
Scd̓a ꝯclo cunda concluſio non oĩs triſticia de bono alteri
us inuidia eſt. Probatur qꝛ aliqua eſt triſticia de
bono alterius ex eo ꝙ ille eſt tali bono indignus
quam Ariſt. vocat nemeſim et aliq̃ triſticia ẽ de
bono alterius ex eo quod illd̓ mallemus . nobis
ineſſe quã Ariſ. vocat zeluz et aliq̃ eſt triſticia de
bono alterius qꝛ timemus male nobis fore ex eo
ꝙ illi bñ eſt quam Ariſ. vocat timorem ꝙ nõ oĩs
triſticia de bono alterius eſt inuidia. Conſeq̃ntia
tenet quia ſecundum Ariſt. nec nemeſis nec zel⁹
Tercia ꝯclo nec timor inuidia eſt. ¶ Tertia concluſio inuidia
eſt triſticia conturbans de bono alterius ſimilis
vel equalis gratia eius cui inuidemus quia ſcili
cet nolumus ei bene eſſe. Patet hec cõcluſio au-
ctoritate Ariſt. vbi ſupra ita inuidiam diffinien-
tis Triſticia enim aliquid conturbans ad bonaz
actionem inuidia eſt ſed non indigni ſed equalis
et ſimilis hoc autem non quia eueniet ipſi inquit
alterum licet propter ipſum proximum omnib⁹
ſimiliter oportet inſiſtere Et ſequitur probatio nõ
enim ad hec eſſet hoc quidem inuidia hoc autem
nemeſis ſed timor ſi propter hoc triſticia exiſtit
et turbatio quia ipſi aliquod erat malum ab illo
bona actiõe Ubi vult dicere Ariſto. ꝙ ſi quis tur
baretur de bono alterius ex eo ꝙ eſtimat bonum
illud poſſe faciliter eſſe ſibi cauſam mali et nocu
menti tunc turbatio talis eſt timor et non inuidia
¶ Quarta concluſio Nulla triſticia de bono al Qrta ꝯ
terius inq̃ztum eſt diminutiuum glorie et excel-
lentie noſtre ẽ inuidia patet nulla triſticia de bo
no alterius inq̃ztum per hoc nobis imminet peri
culum alicuius nocumenti eſt inuidia ſed oĩs tri
ſticia de bono alterius inquantuz eſt diminutiuũ
glorie et excellentie noſtre eſt triſticia de bono al-
terius inq̃ztum per hoc nobis imminet periculũ
alicuius nocumenti ergo nulla talis triſticia ẽ in
uidia. Maior nota eſt ex immediate dictis Mi-
nor autem patet quia omnis diminutio glorie ẽ
nocumentum immo maius q̃z diminutio opum
et diuiciarum ergo per omne illud per quod im-
minet nobis periculum diminutionis glorie im-
minet etiam nobis periculum alicuius nocumen
ti. Secundo nullus timor eſt inuidia ſed omnis
triſticia de bono alterius inq̃ztum eſt diminutiuũ
glorie ⁊ excellentie noſtre eſt timor ergo nulla ta
lis triſticia eſt inuidia. Maior eſt Ariſto. ſecũdo
retho. et Thom. ar. eodem in quo hãc concluſio
nem terminat et minor probatur omnis triſticia
vel turbatio ex appꝛ̃henſione futuri mali aut cor-
ruptim aut contriſtatim de prope apparentis
eſt timor vt patet per Ariſto. ſecundo retho. diffi
nientem timorem cum ait Sit itaꝗ timor triſti-
cia vel turbatio ex fantaſia futuri mali aut cor-
ruptim aut cõtriſtatim et paulo poſt et hoc ſi nõ
longe ſed ꝓpe videant̃ vt in proximo futura Et
hoc declarat dicens que enim longe valde ſunt
non timentur ſciunt enim omnes ꝙ morientur
ſed quia non prope nichil curant ſed ita eſt ꝙ
diminutio glorie eſt malum corruptiuum vel cõ
triſtatiuum quod aliquando de prope videtur fu
turum ergo turbatio de bono alterius inq̃ztum ẽ
huiuſmodi glorie noſtre diminutiuum eſt timor.
Tertio quicquid facit triſticiam de bono alteri-
us non eſſe ꝓpter ipſum ꝓximum de cui⁹ bono tri
ſtamur ſed propter eum qui triſtatur facit triſti-
ciam non eſſe inuidiam ſed triſticiam eſſe de bo-
no proximi inq̃ztum eſt diminutiuum glorie no
ſtre facit triſticiam non eſſe propter ipſum de cu
ius bono triſtamur et eam eſſe propter nos qui
triſtamur ꝙ hoc ſufficienter facit ꝙ triſticia talis
non ſit inuidia. Maior patet per diffinitionez in
uidie ſupra poſitam et minor probatur Tum qa
facit triſticiam huiuſmodi eſſe propter nos. Tuz
ſecundo quia triſticiam eſſe de bono alterius ne
inde aliquod nocumentum nobis accidat facit
eam non eſſe gratia proximi ergo etiam triſtici-
am eſſe de bono alterius ne inde diminuatur glo
ria noſtra facit eam non eſſe gratia proximi Ne-
ꝗ valet dicere ꝙ licet diminutio glorie ſit malũ
non eſt tamen nocumentum quia omnis priua-
tio boni nocumentum eſt. Tũ ſecundo quia Ari-
ſtoteles in illo paſſu vbi diffinit inuidiam non
vtitur nomine nocumenti ſed nomine mali Non
erit inquit inuidia ſed timor ſi propter hoc tri-

ſticia exiſtit et turbatio quia ipſi aliqͥd erit malū ab ipſa bona actione Ex his pꝫ ꝙ opinio Tho. contradicit Ariſ. ⁊ ſibi ipſi. cū ſecūda pars īferat contradictoriā p̄rie. Quarto poſſibile eſt ꝙ aliqͥs triſtet̄ de bono ꝓximi ꝓpter ipſum proximū quia ſcꝫ non vult ſibi bene eſſe ⁊ non inq̄ꝫtū eſt diminutiuum glorie ſue ⁊ poſſibile eſt etiaꝫ ꝙ quis triſtetur de bono ꝓximi inq̄ꝫtū eſt diminutiuū glorie ſue ⁊ non propter ipſum proximū ſed in tali caſu primū eſt inuidia ⁊ nō ſecundū igitur ¶ Quinta

Quīta ꝯclō conclusio aliqua īuidia eſt gaudiū ⁊ delectatio de malo alicuiꝰ Probatur ponat̄ caſus ꝙ inuidus hodie triſtet̄ de bono ſortis ⁊ cras bonuꝫ illud ab eo auferatur tunc conſtat ꝙ īuidus ille gaudebit et non per iram nec per odiuꝫ nec ꝑ nemeſim nec per zelum nec per timoreꝫ quia pono ꝙ non habeat aliaꝫ paſſionē ab inuidia ⁊ ꝙ non gaudeat de ablatione illius boni neqꝫ qꝛ vindictam petit neqꝫ quia odit neqꝫ qꝛ eū putat indignuꝫ neqꝫ quia male eū habere neqꝫ quia timebat ne per illud bonum eueniret ſibi aliud malū ergo per inuidiam gaudet. Et per conſequens gaudiū illud eſt inuidia cum non ſit actus cuiuſcūqꝫ alteriꝰ paſſionis

Sexta ꝯclō ¶ Sexta concluſio non quodlibet gaudiū de malo eſt inuidia ſed gaudium de malo qđ eſt carentia boni qđ nolebamꝰ ineſſe ꝓximo propter ſe ipſum. Probatur primo quia fere omnia que enumerata ſunt in ſupradicta concluſione ſunt gaudium de malo et tamē nulluꝫ predictorū eſt inuidia Secūdo probatur expreſſa auctoritate Ariſ. ſecundo retho. ita dicentis Contraria aūt cōtrariū idem eīn qui gaudet de malo ⁊ inuidus eſt de quo eīn quis triſtatur facto ⁊ exiſtente neceſſariū hīs de priuatione huius ⁊ corruptione gaudere vbi vult dicere Ariſ. ꝙ oīs inuidus qui triſtat̄ de bono inexiſte ei cui īuidet gaudet de priuatiōe illiꝰ boni hoc ē ſi illo bono priuetur gaudet Non ꝗ intelligit ꝙ circa quodlibet maluꝫ proximi eſt inuidia ſed circa malum qđ eſt carentia illius boni propter quod triſtabatur cum inexiſtebat.

Septima concluſio, ¶ Septima concluſio. Omnis inuidia eſt circa bonum ꝓximi. Probatur qꝛ omnis inuidia ſiue ſit triſticia ſiue ſit gaudium eſt nolitio boni ꝓximi Sed omnis nolitio boni proximi eſt circa bonum proximi ergo omnis inuidia eſt circa bonuꝫ proximi Maior probatur oīs inuidia eſt triſticia vel gaudiū ſi ſit triſticia tunc eſt nolitio boni ꝓximi īexiſtētis Si ſit gaudiū tūc eſt nolitio boni ꝓximi corrupti vel ablati vel non inexiſtentis qđ iā exiſtimabatur de prope futurum. Secundo Omnis inuidia que eſt gaudium de malo ꝓximi ē circa bonuꝫ proximi ergo omnis inuidia eſt circa bonum proximi conſequentia tenet quia omnis alia inuidia ab iſta eſt circa bonum proximi Et antecedens patet quia inuidia non eſt gaudiū de malo vt dictum eſt niſi qꝛ eſt gaudiū de carentia boni ſed omne gaudium de carentia boni alicuius eſt nolitio illius boni ergo omnis inuidia que eſt circa malum proximi eſt circa bonum eiuſdem.

Quoddam notabile. ¶ Pro quo aduerte ꝙ idem actus voluntatis cum vna apprehenſione eſt triſticia vel cauſa triſticie et cum alia apprehenſione eſt cauſa gaudij ⁊ delectationis verbi gratia. Nolitio boni proximi cum apprehenſione inexiſtentie talis boni eſt triſticia cū apprehenſione vero carētie eiuſdem eſt gaudium. Tercio Omnis inuidia eſt triſticia de bono ꝓximi vel gaudium de malo nō qꝛ ſibi velit male eſſe abſolute quia tūc eſſet odiū mꝫ ſed quia non vult ſibi bene eſſe ſed omnis nolitio circa bene eſſe alicuius circa bonū illius inuidia eſt circa bonū ꝓximi igitur. Octaua cōcluſio inter ſimiles ⁊ prope equales inuidia eſt. pꝫ auctoritate Ariſ. ſecūdo rethorice dicentis triſticia quidem eīn cōturbans ⁊ inuidia eſt ad bonam actionem ſed non indigni hoc eſt nō quia illo bono ſit indignus ſed equalis ⁊ ſimilis ⁊ duobus capitulis interpoſitis ait. Si quidem eſt īuidia triſticia quedā ſuper bona actione apparente dictorū bonorum ⁊ circa ſimiles Cuiuſmodi autem ſimiles intelligantur declarat declaratione Similes autem dico ſecundū genus ſcđm cognationem ſecūdum ſtaturam ſecūdum habitū ſcđm opinionem ſecundum ea que exiſtunt. Et ſequit̄ etiam quilibet ī modico defuit ꝙ nō omnia exiſtunt vbi vult Ariſtoteles ꝙ oēs quibꝰ inſunt aliq̄ laudabilia eiuſdeꝫ ſpeciei aut equaliter aut fere eq̄liter ita ꝙ bonū vnius non multū excedit bonū alterius inclinantur ad inuidendum ſibijpſis. ¶ Nona concluſio omnes cupientes credi ⁊ opinari excellere in aliquo bono inclinati ſunt inuidere eis qui in modico excellunt eos aut deficiunt ab eis in tali bono iſta cōcluſio probatur auctoritate Ariſ. ita dicentis de quibꝰ autē inuidētur bona dicta ſunt in quibꝰ enim amāt eſſe in opinione ⁊ amātes honorari in operibus ⁊ appetūt opinionē ⁊ quecūqꝫ ea fortuna ſunt fere circa oīa inuidia eſt Ex quo infert̄ ꝙ magna tractātes cōiter inuident ijs qui magna tractāt pꝫ cupiūt honorari in magnarū rerū geſtione Sequit̄ ſcđo ꝙ oēs q̄ honorātur ſingularit̄ in aliquo ⁊ maxīe in ſapiētia ⁊ felicitate inuident cōiter ijs qui ī eiſdē honorant̄ Sequitur tertio ꝙ oēs amatores honoris ⁊ oēs opinati ſapiētes ⁊ vīr amatores fame circa aliquid inuidi ſunt circa hoc ⁊ etiā puſillanimes ſunt circa illud primū ꝓbat̄ vt priꝰ qꝛ oēs tales cupiūt bonū nomen ⁊ laudabilē opinionē circa hoc ⁊ ideo cū dico ⁊ omnes opinati ſapiētes intelligo de ijs q̄bus hmōi opinio ſapientie cure eſt ⁊ deſidero. ꝙ autē oēs tales ſunt puſillanimes circa illud bonū ī quo honorari cupiūt ꝓbat̄ rōe Ariſ. qꝛ talibꝰ oīa magna vident̄ vbi intendit Ariſ. hāc rōeꝫ oīs ille eſt puſillanimis circa aliq̄d in quo oīa ſibi magna vident̄ aut difficilia ſed cupiētibꝰ honorari in ſapientia aut felicitate oīa opera ſapiētie ⁊ felicitatis ex quibꝰ honorē aſſeq̄ ⁊ habere in opinione pn̄t ſibi vident̄ magna ⁊ difficilia igitur ſequit̄ quarto ꝙ bene fortunati ī eufortunijs que ipſi appetunt aut oportere ſe habere putant inuident communiter ijs qui eis in ſimilibus eufortunis fere ſimiles ſunt ita ꝙ parū excellunt eos vel deficiunt ab eis patet ex dictis

Decima ꝯclō ¶ Decima cōcluſio ⁊ ſi īuidia ex appetitu glorie ⁊ ꝓximiꝰ adhuc ex timore naſcat̄ nō tamē ipſa pro fine gloriā vel honorē hꝫ. prima pars probatur ex nona concluſione ⁊ correlarijs inde illatis et q̄bus patet ꝙ illi ſoli ſunt īuidi qui cupiunt opinionem excellentie ī aliquo quod nē

eſſet niſi iuidia ex hmōi appetitu honoris naſce-
retur et ī hoc multum apparenter fundauit opi
nionem ſuam beatus Tho. qua ſentit q̄ inuidus
odit bonum proximi inq̄ʒtum eſt diminutiuum
glorie ⁊ excellentie ſue michi autem videt̄ q̄ ibi
ſunt quattuor p ordinem pm̄ū eſt appetitus gl̄ie
et opinionis circa aliq̄d puta circa ſapientiā aut
formam aut īduſtriaʒ aut aliquid aliud ⁊ iſte ap
petitus non eſt iuidia vt conſtat ſecūdum eſt nol
le bonum conſimile ineſſe alteri ne per hoc dimi
nuatur gl̄ia eius et hoc nolle non eſt iuidia ſed p
tinet ad timorē ſi veriſimile ſit q̄ ſit in futurum
Tertiū eſt triſticia de bono tali inexiſtente pro-
ximo inq̄ʒtum eſt diminutiuum boni noſtri ⁊ hec
triſticia ſecundum Ariſt. eſt timor et non iuidia
quartum eſt triſticia de bono tali īexiſtente pro-
ximo q̄ꝛ nolumus ſibi bene eſſe et hec triſticia eſt
inuidia ſicut eñ ex inueterata ira q̄ appeto huic
malum per modum vindicte oritur odiū quo ſi-
bi volo ſimpl̄r male eſſe ita dico q̄ ex timore di-
minutionis glorie noſtre et triſticia bonorum p-
ximi inq̄ʒtum dimunitiua ſunt gl̄ie noſtre īuete-
rata oritur iuidia qua ſimpl̄r et abſolute nolumꝰ
proximo cui inuidemus bene eſſe Ariſt. ergo di-
xit eos iuidere qui cupiunt honorari in aliquo et
bonam ac laudabilem opinionem aſſequi non q̄ꝛ
inuidia pro fine ſuo appetituʒ honoris et glorie
habeat ſed q̄ꝛ mediante ex appetitu gl̄ie et pro-
ximiōs ex timore dimunitionis eius oritur et na-
ſcitur ex hiis īfero contra Tho. q̄ ex puſillanimi
tate non ſequitur iuidia ſed potius econtra ex iui
dia ſeq̄tur puſillanimitas ad ſenſum dicendum
Tho. autem īponit Ariſt. dixiſſe q̄ puſillanimes
ſunt inuidi et applicat ad hoc probandum rōnē
Ariſt. quia omnia eis magna videntur hec opi-
nio Tho. non bene concordat cum hiis qui eodē
loco dixit Et ideo arguit̄ ſic nullus iuidet ī his
in quibus ſe multum putat deficere ſed puſillani
mis oīa reputat magna et ſibi difficilia vt dicit
Ariſ. et approbat Tho. ergo puſillanimis ex pu
ſillanimitate ſua potius retrahitur ab iuidia q̄ʒ
ad eam īducatur maior eſt Ariſt. et Tho in eodē
loco ſcʒ ſecunda ſecunde. q. xxxvi. ar. i. in reſpon-
ſione ad tertium argumentum dicentis q̄ nullꝰ
conatur ad ea ī quibus eſt multuʒ deficiens et iō
cum aliq̄s in hoc eum multum excedat non īui-
det ſed ſi modicum deficiat Confirmat̄ nullus
inuidet ei a quo putat ſe ī magno ſuperatum eſ-
ſe vt patet ex nunc allegatis ſed puſillanimes q̄c
quid boni alicui accidat ſe reputant ī magno ſu
peratos eſſe ergo puſillanimes non īclinantur p
puſillanimitatem ſuam ad iuidiam maior ⁊ mi-
nor ſunt Tho. in ſolutione allegata dico ergo q̄ ī
uidia non oritur ex puſillanimitate ſed econtra
puſillanimitas ex cauſis inuidie potius orit̄ om
nibus eñ amatoribus honoris et fame ea vidē-
tur magna et difficilia per que paratur honor et
fama ſed aliquid videri magnum eſt cauſa puſil
lanimitatis ne videamus cognari aggredi. illud
ex eo q̄d nobis videtur magnuʒ ideo huiuſmodi
appetitus honoris et fame facit hominem puſil
lanimē neq̄ʒ habʒ Ariſt. q̄ inuidi ſunt puſillani
mes ſed habet ſic vt vl̄r amatores fame circa ali
quid iuidioſi circa hoc et puſillanimes q̄ue pro-
poſitio habet duplicem ſenſum vnum ī propriū
amatores fame ſunt inuidi et puſillanimes ſunt
inuidi et ī iſto ſenſu accepit litteram Ariſt. Tho.
alium ſenſum habet proprium et non extortum
amatores fame ſunt iuidi circa id circa quod fa-
mam amant et idem amatores fame circa aliq̄d
ſunt puſillanimes circa illud ex quo textu nō ha
betur nec q̄ inuidi ſint puſillanimes nec ecōtra
ſed q̄ ex vna ⁊ eadem cauſa oritur iuidia ⁊ puſil
lanimitas et ad ſenſum dictum habet̄ Job. v. p-
uulum occidit iuidia paruuluʒ hoc eſt puſillani
mem non quidem quia puſillanimitas cauſat iui
diam ſed q̄ꝛ quando hec coniunguntur ī eodem
ſcʒ appetitus fame puſillanimitas et iuidia tan-
ta inde vis triſticie oritur vt frequenter ſequatur
mors nam cum famam appeto nolo bene eē hu
ic per inuidiaʒ et nolo aggredi aliquod opꝰ egre
gium per puſillanimitatem quod aggreditur il-
le cui ego iuideo et ſi hoc ſepe fiat tanta triſticia
ſequitur vt mortem nonnunq̄ʒ inferat Et ſi dicas
bene ſequit̄ amatores fame ſūt iuidi ⁊ puſillani-
mes ḡ puſillanimes ſūt iuidi Scd̄o illa triſticia
vltimo cāta eſt iuidia cū ſit triſticia de bono pxi
et cāta eſt ex puſillanimitate ḡ puſillanimitas ē
cauſa triſticie. Ad pm̄ū rñdeo ɔcedēdo ɔñs ī ſen
ſu dialectico hoc ē accipiendo ipſum vt eſt pro-
poſitio cathegorica ſed nego ipſum vt eſt pro-
poſitio cauſalis ſcd̄m moduʒ loquendi Ariſt. in
.i. phiſ. in q̄ ſenſu nō tantum ſignificatur hoc eſ-
ſe hoc ſed q̄ res q̄ importat̄ per ſbcm̄ ſit cā rei ī
portate per p̄dicatū cā quidē per ſe. Ad ſcd̄m di
co q̄ amor fame ⁊ puſillanimitas dr̄nt̄ cānt iuidi
aʒ q̄ꝛ amor fame cāt iuidiā per ſe etiā vbi nō ē cō
iunctꝰ puſillanimitati. puſillanimitas aūt non
ſic p ſe cāt iuidiā niſi ſit ɔiūcta amori fame ⁊ ho
noris q̄ꝛ ḡ puſillanimitas aliq̄n cōiūcta ē amori
⁊ aliq̄n nō cū mlti ſint puſillanimes q̄ꝛ nō mltū
curāt de fama ⁊ honore iō aliq̄n cāt iuidiā puſil
lanimitas et aliq̄n nō ſed amor fame ſiue ɔiun-
cta ſit puſillanimitas ſiue nō eā regularit̄ cāt p
hūc modū pōt deffendi opinio Tho. ⁊ ɔcordari
cū ea quā ſequuti videmur. Undecia ɔclo ī e-
os regularit̄ habet̄ inuidia q̄ nobiſcū de honore
contendūt pbat̄ auctoritate Ariſto. ſcd̄o retho.
ita dicēris manifeſtū eſt autē ex q̄bus inuidēt et
paulo poſt et ad q̄s ſunt in amore honoris vbi a
lia tranſlatio hʒ ⁊ quibꝰ de honore contēdūt ex
q̄ infert̄ q̄ iuidemꝰ iis q̄ ſunt nobis ppinq̄ tēpo
re loco etate et gl̄ia ſiue opinione fame dixi tem-
pore quia nullus iis inuidet qui ante eum fue-
runt neq̄ʒ futuris neq̄ʒ mortuis dixi loco quia
non inuidemus iis qui apud herculis columnas
habitāt dixi gl̄ia q̄ꝛ nullus iuidet iis q̄s ſcit mlto
maiores gl̄ia aut multo mīores pbat̄ correla
riuʒ q̄ꝛ nos ɔ oēs ſic nobis ppinquos de honore
ɔtēdimus Tū ſcd̄o p illud pverbiū cōe cognatū
inuidere ſcit vbi alia tranſlatio propinq̄tas inui
dere ſolet Secundo ſequitur q̄ inuidemus cōi-
ter aduerſariis noſtris et vniuerſaliter iis que ea-
dem nobiſcuʒ cupiunt pbatur primo q̄ꝛ tales no
biſcū de honore ɔtendunt Tū ſcd̄o p illud cōe di
ctū figulus figulo inuidet faberq̄ʒ fabro Tertio

Cōci...

Solu...

Undecima conclu...

Citra ...

ſequitur ꝙ illi qui conati ad aliquid honorificuꝫ non optinuerunt illud aut cū difficultate aut cuꝫ multo ſumptu optinuerunt illud communiter inuident iīs qui cito ⁊ faciliter ⁊ cuꝫ paruo ſumptu illud optinuerunt patet quia ex iīs cauſis diminutio honoris facta eſſe eſtimatur ex qua triſticia infertur et excitatur inuidia. Quarto ſequitur ꝙ iīs cōmuniter inuidemꝰ ꝗ ea bona poſſident que decuit et oportuit non poſſidere vel que aliq̄n poſſidemus quia omnes tales videntur nobiſcuꝫ de honore contendere ⁊ inde eſt ꝙ ſeniores inuident iunioribus ⁊ hoc per experientiam cognoſcimus in doctrina et exercitio litterario ſenes carentes eloquentia aut artibꝰ quibus eos inſudare decuit inuident iunioribus eiſdem rebus inſudantibus. Quinto ſequit̄ ꝙ omnibꝰ iīs inuidemus cōmuniter qui aliquid poſſidēt ꝙ eos poſſidere nobis opprobrium eſt ⁊ per hoc correlariū redditur cauſa et ratio precedentis. opprobrium eſt enim ſenibꝰ ſi iuuenes optinent ea que aut ipſi nūq̄ꝫ optinuerunt aut iaꝫ non optinēt cum tamen deceat ⁊ de-

Cōtra ꝑmā cōcluſionē. cuerit eos talia optinere. ¶ Contra primam concluſionem arguitur inuidie obiectum non eſt malum ſed bonū ſed triſticie obiectum eſt malum ergo triſticia non eſt inuidia maior patet per Gre. quinto mo. dicentem inuido tabeſcentem mentē ſua pena faciet q̄ꝫ felicitas torquet aliena et minor videtur certa. Secundo triſticia ex aliquo defectu cauſatur ⁊ inde eſt ꝙ illi qui ſunt in magno defectu ſunt ad triſticiā proni ſed inuidia nō cauſatur ex defectu ꝗ inuidia nō eſt triſticia minor pꝫ q2 ſcd̄m Ariſ. ii. retho. illi qui ſūt i modico defectu ⁊ q̄ ſūt amatores honoris ⁊ q̄ reputātur ſapiētes ſūt inuidi.

Solutiōes. ¶ Ad primā concedo maioreꝫ de primario obiecto et nego minoreꝫ ⁊ dico ꝙ triſticia eſt de omni quod nolentibꝰ nobis accidit ⁊ quia bonum aliquando accidit ꝓximo nolentibus nobis ideo triſticia eſt circa bonum. dico ſecundo ꝙ malum accipitur dupliciter vnomodo pro turpi vel nociuo aliomodo pro diſpliſcibili ſicut bonū pro eo quod placet dico ergo ꝙ triſticia eſt circa illud quod eſt malum nobis: vel diſplicens ſed illud idem eſt bonum ꝓximo. Ad ſecundam diſtingo maioreꝫ vel ꝙ triſticia cauſet̄ ex aliquo defectu. i. ex eo ꝙ aliqua res ⁊ perfectio nobis deficiat ⁊ ſi ſic intelligatur vniuerſaliter de omni triſticia nego vel ꝙ triſticia cauſetur ex aliquo defectu. i. ex eo ꝙ nolitiones vel volitiones noſtre deficiunt ⁊ ſuo effectu fruſtrantur et ſic concedo q2 vt dictum eſt triſticia eſt cum nolentibus nobis aliquid accidit et ad minorem dicitur ꝙ illa habet duplicē ſenſum vnus eſt ꝙ illi qui ſunt in modico defectu vel quibus modicum deeſt de perfectione inuident et hoc non habet Ariſ. alius ſenſus eſt ꝙ homines inuidēt iīs cōmuniter quibus ſunt multum ſimiles ita ꝙ vel modicum deficiūt ab eis vel modicum excellūt eos et hoc eſt verum quia cum hoc ſtat ꝙ eis nolentibus aliud bonū ꝓ-

Cōtra q̄rtā cōcluſionē. ximo cui inuident eueniat. ¶ Contra quartam concluſionē arguitur ſic nulli ſunt inuidi niſi appetant honorem ⁊ opinioneꝫ bonam circa aliq̄d ergo inuidia eſt triſticia de bono ꝓximi inq̄ꝫtum eſt diminutiuū glorie eius antecedens patet per nonam et vndecimam concluſiones ⁊ omnia correlaria ibidem poſita. Secūdo de nullis bonis inuidemus niſi de iīs in quibus appetimꝰ gloriari igitur. Tercio arguitur per Grego. dicētem in vi. mora. inuidere non poſſumus niſi eis quos in aliquo nobis meliores putamus. Quarto ſecunduꝫ Grego. inuiduꝫ felicitas torquet aliena ⁊ non q2 inuidꝰ vult male eſſe ei cui inuidet quia tunc odiret neqꝫ quia per bona ꝓximi timet nocumentuꝫ ſibi in bonis ſuis naturalibus aut in poſſeſſionibus inferri quia tunc potius timeret qui inuideret ergo ideo torquetur quia bonuꝫ proximi diminutiuum eſt glorie eius. Ad iſtas rationes ſatis reſponſum eſt ex dictis.

¶ Ad primam concedo maiorem ⁊ nego conſequentiam quia hoc non cōtingit ex eo ꝙ inuidia ſit triſticia de bono proximi inq̄ꝫtum eſt diminutiuū glorie noſtre ſed quia inuidia non cauſatur ſine appetitu glorie vel honoris vel fame vel aliarū reruꝫ circa quas poteſt eſſe contra arguiſatio. Ad ſecundā ſimiliter. Ad tertiaꝫ Ariſt. diceret ꝙ ad inuidere alicui ſufficit eſtimare nos in modico excellere eum ⁊ non requiritur ſemper ꝙ eſtimemus nos ab eo excelli ꝓ cōcordia tamē Grego. et Ariſ. dicit̄ ꝙ aliqui poſſūt comparari in aliqua perfectione dupliciter vnomodo ſecundum talem perfectionem in genere ⁊ abſolute puta cuꝫ comparantur aliqui in eloquentia vel in dyaletica vel in theologia ⁊ de tali cōparatione loquitur Ariſ. ſecundo modo poſſunt aliqui comparari ſecundū conditiones illius perfectionis aut operū eius vt cum dicimus iſtum citꝰ et minori ſumptu acquiſiuiſſe perfectioneꝫ q̄ꝫ ille aut in operando ſecundū eam felicius iſti q̄ꝫ illi contigiſſe aut maiora bona ex ea huic q̄ꝫ illi ꝓuētura eſſe aut aliquo alio mō ſimili ⁊ ita videtur intellexiſſe Grego. ſiue tamē itelligatur primo mō vel ſecundo modo non concludit aliud niſi ꝙ inuidia cauſatur ex huiuſmodi appetitu glorie. Ad quartā concedo primā ptē añtis ⁊ ſecundaꝫ ⁊ tertiam ⁊ nego conſequentiam quia relinquit̄ vnum membruꝫ torquet enim inuidū felicitas aliena q2 non vult bene eſſe ei cui inuidet ⁊ concedo ꝙ volitio ⁊ appetitus glorie partialiter cauſauit mediate vel immediate iſtam nolitionem modo dictam in decima concluſione.

Cōtra q̄ntā cōcluſionē. ¶ Contra quintam concluſionem arguitur ſic omnis inuidia eſt triſticia ergo nulla inuidia eſt gaudium conſequentia tenet quia nullum gaudium eſt triſticia. Secundo quia vel eſſet gaudio de aliquo malo vel de quolibet non de aliquo quia no eſt maior ratio de vno q̄ꝫ de alio non de quolibꝫ tuꝫ primo quia nō quodlibet malum ꝓximi eſt augmentatiuum glorie noſtre. tum ſecūdo quia vt videtur ex ratione Ariſ. inuidia nō eſt gaudiū niſi de malis illis que ſunt carentia bonorū que nolumus ineſſe proximo.

Solutiōes. ¶ Ad primam reſpondeo negando maiorem eadem enim nolitio mediante apprehenſione inexiſtentie boni noliti dicit̄ triſticia ⁊ mediante apprehenſione carētie eiuſdem boni dicitur gaudium ſed quia non ſimul bonum illud ineſt et non ineſt ideo illa nolitio non ſimul dicitur triſticia et gaudium ſed ſucceſſiue ideo q̄ꝫuis iſte non ſit concedende omnis inuidia eſt triſticia et in-

uidia que eſt triſticia eſt inuidia que eſt gaudiuʒ
tū non propter hoc ſequitur ꝙ inuidia que eſt tri
ſticia ſit alia res ab inuidia que eſt et erit gaudi=
um eo ꝙ eadem inuidia eſt nunc triſticia et poſt=
ea gaudium et econtra ſi tamen ſimul aliqua in=
uidia eſſet triſticia et aliqua gaudiuʒ iſta eſſet cō
cedenda om̄is inuidia que eſt triſticia eſt alia res
ab inuidia que eſt gaudium et iſta dicta ſint non
ponendo triſticiam et gaudium res diſtinctas a
volitionibus et nolitionibus ꝙ ſi ponerentur eſ=
ſe res diſtincte vt videtur Guil. okā. tunc ex no=
litione cum vna apprehenſione cauſaretur triſti=
cia et ex eadē nolitione cū alia apꝑhenſione căre
tur gaudiū qđ eſſet aliud a triſticia et tūc īuidia q̄
eſt triſticia nec eēt nec foret īuidia que eſt aut erit

Aliquid dr inuidia du pliciter.

gaudiū ¶ Aliter rn̄deo ꝙ aliqđ dr inuidia dupli
citer vnomodo per ſe primo aliomodo per alte=
rum exemplum primi vt nolitio que habet bonū
proximi ſecundum ꝙ in eis exiſtens pro obiecto
et nolitio que habet carentiaʒ huiuſmodi boni ꝓ
obiecto quelibet enim harum eſt inuidia per ſe
primo et prima eſt triſticia et ſecunda gaudium
et preterea prima non ſolūʒ numero ſed etiā ſpe
cie diſtinguitur a ſecunda propter diſtinctionem
obiectorum aliomodo aliquid dicitur īuidia per
alterum ſcilicet ratione eius quod eſt inuidia per
ſe vt eſt nolitio boni cum vna apprehenſione id
ergo quod eſt inuidia per ſe non poteſt eſſe ſucceſ
ſiue triſticia et gaudium id vero quod eſt īuidia
per alterum poteſt eſſe ſucceſſiue triſticia et gau=
dium īmo et poteſt non eſſe inuidia et poteſt non
eſſe triſticia et poteſt non eſſe gaudium formali=
ter patet ſi cum tali nolitione nulla ponatur ap
prehenſio boni inexiſtentis nec carentie eius. Ad
ſecundam dicitur ꝙ inuidia non eſt gaudium de
quolibet malo alias videretur ꝙ omne odiuʒ eſ=
ſet inuidia ſed eſt primo gaudium vt dictum ē de
carentia boni quod per inuidiam nolimus ei in=
eſſe cui inuidemus ꝙ ſi progrediatur vltra tunc
eſt gaudium de malo proximi quia ſibi bene eſſe
nolumus quod ſi progrediatur inuidus vltra vt
gaudeat de malo proximi et de quocunq̧ indiffe
renter et hoc quia vult ſibi male eſſe tunc iam in
uidia peperit odium per quod et non per inuidiā
volumus male eſſe proximo et gaudemus de ma
lo quia nolumus ſibi male eſſe Ex hoc patet ꝙ ē
maior ratio ꝙ īuidia ſit de vno malo proximi q̄ʒ

Contra ſeptimaʒ ɔcloſionem.

de alio. ¶ Contra ſeptimam concluſionem argu
itur ſic aliqua inuidia eſt circa malum proximi ḡ
non omnis inuidia eſt circa bonum proximi con
ſequentia tenet qꝛ idem actus voluntatis eſt cir=
ca bonum et malum. Secūdo omnis īuidia aut
eſt volitio circa proximum aut nolitio ſi volitio
enim non ſit volitio bonoruʒ proximi ſequitur ꝙ
eſt volitio malorū et per conſequens eſt circa ma
lum et non circa bonum ſi nolitio cum non noli=
tio maloruʒ proximi ſed bonorum ſequitur ꝙ eſt

Reſponſio

circa bonum et non circa malum igitur. ¶ Ad p̄
maʒ concedo maiorem et nego conſequentiaʒ qꝛ
idem actus voluntatis eſt circa bonum et maluʒ
cum enim ego gaudeo ꝙ cares ſapiētia quia no=
lo tibi bene eſſe actus voluntatis mee eſt circa ca
rentiam ſapientie quā tibi volo et ſic eſt circa ma
lum et eſt circa bene eſſe tuum nollendo ipſuʒ ti
bi et ita eſt circa bonum et ad probationem nega
tur aſſumptum. Ad ſecundam ſecunduʒ aliquos
diceretur ꝙ inuidia dicit duos actus puta vel du
as nolitiones vel vnam volitionem et vnam no=
litionem quorum actuum nullus eſt inuidia ſed
ambo ſimul ſunt inuidia ſecundum alios āt reſ=
pondeo ꝙ inuidia aliqua ſimul eſt volitio et no=
litio volitio ſcʒ carentie boni noliti ineſſe et noli=
tio bene eſſe proximi ſicut actus quo volo pecca=
re propter deum ſimul eſt nolitio peccati et amor
dei nec hoc apud multos ē inconueniens. ¶ Cō

Cōtra octauaʒ ɔcluſionem.

tra octauam concluſionem arguit̃ ſic ſimilitudo
non eſt cauſa triſticie ſed vt dictum eſt inuidia
eſt triſticia: ḡ inter ſimiles non eſt inuidia maior
patet qꝛ ſimilitudo eſt cauſa delectationis. Se=
cundo arguitur ſeniorum ad iuniores eſt inuidia
vt habet. Ariſto. ſed tales non ſunt ſimiles ergo
non eſt inter ſimiles īuidia. Tertio multi ſunt ſi
miles inter quos non eſt inuidia ergo ſimilitudo

Solutiões.

non eſt cauſa inuidie. ¶ Ad primam nego ante=
cedens et ad probationem nego conſequentiam
ſimilitudo enim cum appetitu glorie et timore ꝑ
ditionis huiuſmodi glorie cauſat triſticiam et i=
uidiam ipſa autem ſine huiuſmodi appetitu glo
rie et timore perditionis cauſat concordiam ⁊ de
lectationem nichil enim vt ſepe dictum eſt pro=
hibet aliquid cum vna cauſa cauſare vnum ⁊ ip
ſum per ſe aut cū alia cā cauſare oppoſitum. Ad
ſecundam concedo antecedens pro vtraq̧ parte
et nego conſequentiam tuʒ primo quia non ſola
ſimilitudo eſt cauſa inuidie ſed multe alie cauſe
eam inducunt puta cum opprobrium eſt ſenio=
ribus eos carere bonis illis que iuuenes poſſidē
tum ſecundo qꝛ non tantum ſimilitudo inexiſtēs
eſt cauſa īuidie ſed etiā ea quam decuit vel opor
tuit ineſſe lʒ ergo ſenes ſint iuuenibus diſſimiles
etate qꝛ tamen decuit eos eſſe ſimiles aut multuʒ
excellere in ſapientia et tamen multum ab eis in
illo bono deficiunt et non ſunt ſimiles ideo inui=
dent iunioribus etate ſimilitudo ergo et aliquan
do diſſimilitudo eſt cauſa inuidie circa eos quos
decuit et oportuit excellē. ꝙ autē diſſimilitudo ſit
aliquando cauſa inuidie patet per gloſaʒ ad ro.
.i. ita dicentem inuidus dr̃ qui alterius felicita=
te torquetur et ſic inducitur in duplicem paſſionē
cum aut ꝙ ipſe eſt alium eſſe non vult aut alium
videns meliorem dolet ſe non eſſe conſimilem eſt
tamen ibi aliqua ſimilitudo puta conſimilis ſtu
dij profeſſio et hoc ſufficit pro intentione Ariſt.
vbi tamen eſt pro maiori parte paritas ſimilitu=
dinis cum appetitu glorie in vtroq̧ eſt cauſa mu
tue inuidie vbi autē in aliquo alio diſparitas aut
in pluribus nec ſimilitudo nec diſparitas in bo=
no de quo eſt īuidia et cū appetit⁹ glorie non eſt
cauſa mutue inuidie ſed eſt tantuʒ cauſa īuidie
in illo qui propter huiuſmodi diſparitatem non
excellitur vel nō equatur ab alio niſi cum oppro
brio ſuo verbi gr̃a inter iuuenem et ſenē eſt diſpi
tas etatis īō ſi iuuenis equat̃ ſeni aut eū notabi
liter excedat in ſapientia iuuenis nō ob hoc īuidʒ
ſeniori ſed eꝯ. Ad terciaʒ ɔcedo ꝙ ſimilitudo nō
eſt cauſa adequata et totalis inuidie ſed cuʒ ea cō

currit appetitus glorie et timorperditionis eius
Cōtra deci= mā ɔclōnē ¶ Contra decimam concluſionē arguitur ſic no
litio boni proximi habens pro fine gloriam no=
ſtram hoc eſt inq̄ʒtum eſt diminutiuum glorie no
ſtre non pertinet ad ſuperbiaʒ nec ad iraʒ nec ad
accidiam/nec ad gulam/nec ad luxuriam/nec ad
auariciam ergo pertinet ad inuidiam cōſequētia
tenet quia ſecundum auctores ſacros omnia pec
cata ſub aliquo iſtorū ſeptem peccatorum conti=
Solutio. nentur. ¶ Ad hanc rationem concedo ꝙ non
continetur ſub aliquo predictorū peccatorum ſed
reducitur ad inuidiam non quia ſit inuidia pro=
prie ⁊ ſtricte accepta ſʒ quia eſt cauſa proxima in=
uidie non contenta ſub aliquo predictorum pec=
catorū eſt enim actus ille proprie actus timoris
ſed quia timor non eſt nomē peccati eo ꝙ aliquis
timor eſt ordinatꝰ ⁊ aliquis inordinatus ideo cuʒ
nullum genꝰ peccati nomine timoris ſignificetur
actꝰ ille qui proprie eſt timor reducitur ad pctm̄
inuidie non qꝛ ſit inuidia proprie ſed quia eſt cau
ſa ꝓxima īuidie ſub nullo alio gn̄e pcti contētꝰ.
¶ Contra id quod dictum eſt in quarto correla=
Cōtra quar tū correla= rium. rio ſecunde concluſionis ſcilicet ꝙ ſeniores inui=
dent iuuenibus ⁊c̄. Arguitur primo ſic memoria
bonorum habitoruʒ eſt cauſa delectationis ergo
non eſt cauſa triſticie ergo non eſt cauſa inuidie
ergo non inuident ſeniores iunioribus ꝓpter cau
ſam dictam. Secundo habet Ariſtote. ſecūdo re=
thorice ꝙ inter ſimiles etate eſt inuidia ſed iuue=
nes et ſenes non ſunt etate ſimiles ergo inter eos
Solutiōes. non eſt inuidia. ¶ Ad primum concedo antece=
dens ⁊ nego conſequentiam licet enim memoria
bonorum habitoruʒ per ſe ſit cauſa delectationis
tamen memoria bonorum habita cuʒ apprehen=
ſione ꝙ iuuenes hn̄t bona conſimilia vel maiora
eſt cauſa triſticie inq̄ʒtum vt dictum ē hoc eſt ſeni
bus opprobrioſum et vituperabile ⁊ diminutiuū
ſue fame hec aūt triſticia eſt cauſa triſticie que eſt
inuidia. Ad ſecundam concedo antecedens ſed
cum hoc ſtat quod inter non ſimiles etate etiā eſt
inuidia licet non tam frequenter mutua ⁊ hoc ꝓ
pter cauſam dictam vt em̄ dictum eſt diſſimilitu=
do et ſimilitudo eſt cauſa inuidie in eo cui oppro
brioſū eſt non excedere alterum notabiliter. Ra=
tio ante oppoſitū ſoluta eſt ex dictis.

Queritur ſcd̄o vtrū

inuidia ſit peccatum mortale? Argui
tur ꝙ non inuidia nulli virtuti cōtra
riatur cum contrarietur tantū nemeſi que eſt paſ
ſio ⁊ non virtus ergo inuidia nō eſt peccatū mor
tale In oppoſitū Arguitur per illud ad Gal. v.
non efficiamur inanis glorie cupidi inuiceʒ pro=
Nolumus bonū proxi mū quintu= pliciter. uocantes inuiceʒ inuidentes ¶ Notandū ꝙ ſicut
ſupra dictum eſt poſſumꝰ nolle bonum proximi
multipliciter vnomodo per modum vindicte. ſe=
cundo modo quia proximꝰ eſt tali bono indignꝰ
tactus talis ꝓprie vocatur nemeſis. tercio modo
quia malemus illud nobis ineſſe ⁊ iſte actus pro
prie eſt zelus. quarto modo quia timemus ne ſi ꝓ
ximo bene ſit nobis male ſit ſiue in bonis corpo
ris ſiue in bonis fame et glorie ſiue in bonis for=
tune vel quibuſuis aliis ⁊ iſte actꝰ ē actꝰ timoris.
quinto mō quia nolumus bene eſſe ꝓximo et vt di
ctum eſt hoc eſt proprie inuidia. ¶ Prima con= Pria ɔclō
cluſio aliquod triſtari de bono alterius inq̄ʒtum
ex eo nobis prouenire poteſt ad nocumentū mo=
do ſupradicto eſt peccatū et aliquod non Prima
pars patet quia triſticia de promotione viri do=
cti ⁊ boni et iuſti ad epiſcopatum quo eſt dignus
quia ſcilicet timemus ne cum promotus erit ipſe
caſtiget et corripiat iniquitates noſtras eſt pecca
tum igitur. Secundo triſtari de profectu alicuiꝰ
in ſapientia timemus ne quia ille proficit in ſapi
entia diminuatur fama et gloria noſtra eſt maluʒ
igitur. Antecedens patet quia hocmodo triſtari
eſt q̄ʒtuʒ in nobis eſt impedire ne talis conſequa
tur ſapientiam cui diligenter incūbit ne etiā con
ſequatur gloriam in ſapientia qua ipſe eſt dignus
ſed conſtat ꝙ hoc eſt peccatum igitur. Secunda
pars patet auctoritate Grego. xxij. mora. dicētis
euenire plurimum ſolet vt nō amiſſa caritate ini
mici nos ruina letificet ⁊ rurſum gloria eius ſine
inuidie culpa nos contriſtet cū et ruente eo quoſ
dem bene erigi credimus ⁊ proficiente illo pleroſ
q̄ʒ iniuſte opprimi formidamus. Secundo iube=
mur odire patrem et matreʒ fratres et ſorores cū
retrahunt nos a preceptis ⁊ mandatis chriſti er
go poſſumus rationabiliter triſtari de promotio
ne et erectiōe eorū a quibus iniuſtaʒ oppreſſionē
timemus imo etiaʒ poſſumus rationabiliter pro
motionem eorum impedire ſi eſtimatio noſtra ſit
multuʒ veriſimilis. Dico ergo ꝙ triſticia illa qua
verſimiliter pro bene eſſe proximi timemus iniu
ſte opprimi vel detrimentum in aliquo pati eſt ra
tionabilis et ſine peccato. Si autē non timetur
iniuſta paſſio nocumenti tunc non videtur excuſa
ri a peccato. ¶ Secunda cōcluſio triſticia de bo= Scd̄a ɔclō
no proximi ex eo quod malemꝰ nobis bonum il=
lud ineſſe non eſt peccatum. Pro quo ſuppono ꝙ
huiuſmodi bonum ſit tale ꝙ ego ⁊ proximꝰ illud
bonuʒ rationabiliter ⁊ ſine vicio poſſidere poſſu=
mus vt beneficiū vel officium vterq̄ʒ eſt dignus ⁊
iſta triſticia vocatur zelus ſecundum Ariſ. aut ſe
cundum aliam tranſlationem emulatio ſecunduʒ
ꝙ emulatio dolor eſt quidam quoniaʒ bona ⁊ ho=
norabilia que ipſe quoq̄ʒ aſſequi poſſet natura ſi=
milibus adeſſe videant̄ non quoniam aliis aſſunt
ſed quoniam non ipſi. Hec cōcluſio probatur au
ctoritate Ariſ. dicentis ibideʒ ideoq̄ʒ ⁊ probū eſt
emulatio ⁊ proborū Tho. vero dicit ꝙ ſi iſte zelꝰ
ſit de bonis honeſtis ē laudabilis ſecundū illud
Apoſ. prime cor. xiiij. Emulami ſpiritualia Si
autem ſit de bonis temporalibus poteſt eſſe cum
peccato ⁊ ſine peccato hec opinio videt̄ michi cō
tradicere Ariſtote. qui vniuerſaliter ponit zelum
eſſe boni moris ⁊ tn̄ inter bona zelabilia ſiue emu
labilia non ſolum ponit virtutes ſed etiam bona
temporalia ita dicens ſi autem ſunt zelabilia ho
norabilia bona neceſſarie virtutes eſſe tales ⁊ que
cunq̄ʒ aliis proficua ⁊ benefactiua. i. ad benefa=
ciendū apta honorant em̄ beneficos ⁊ bonos ⁊ ſe
quitur Et eorū bonorū fruitio eſt proximus velut
diuitie ⁊ pulchritudo magne ſanitate. Ex his a p
paret ꝙ Ariſ. enumerat bona tēporalia inter bo
na zelabilia ⁊ tamen dicit vniuerſaliter zelum eſ=

ſe boni moris. Ad apoſ. aūt reſpōdeo ꝙ ipſe con-
ſulit bona ſpiritualia emulanda eſſe nō quia bo-
norum ſpiritualium zelus ſit peccatum ſed com-
mune zelus ſpiritualiū tanto. eſt melior q̄zto ſpi
Tercia ɔclo ritualia meliora ſunt temporalibus. ¶ Tertia
concluſio triſticia de bono alteri⁹ ex eo ꝙ ille ſit
tali bono indignus non eſt peccatū hec autē tri-
ſticia ſecundum Ariſt. vocatur nemeſis quā no-
ſtrus tranſlator vocat indignationē. Probatᷣ hec
concluſio auctoritate Ariſt. qui nemeſim đr eſſe
boni moris ſecundo em̄ retho. dicit ꝙ triſtari de
malo eorum qui ſunt indigni tali malo quā tri-
ſticia appellat miſericordiam et triſtari de pro-
ſperitate eorū qui indigni ſunt ambo ſunt boni
moris Et vt đr Ariſt. non eſt nemeſis ſiue īdigna
tio de bonis virtutum qꝛ nullus indignatur ſiue
nemeſim habet contra proximum ſi iuſtus ē aut
fortis aut virtutem aliq̄z habet ſicut nec de con-
trariis malis eſt miſericordia ſed nemeſis eſt de
diuitiis potentia et talibus que digne et indigne
poſſideri poſſunt. Secundo probatur rōne Ariſ.
triſticia de malo proximi quo eſt īdignus eſt lau
dabilis quod etiā confirmant omnes ſacri aucto
res ergo triſticia de bonis proximi quibus ipſe ē
indignus eſt laudabilis. Tertio nemo eſt q̄ nō ra
tionabiliter triſtari poſſit de eo quod ſi ī faculta-
te ſua eſſet impedire poſſet rōnabiliter ſed ſi in fa
cultate viri boni et iuſti eſſet impedire talem īdi-
gnum a talis boni aſſecutione ipſe rationabiliter
eū impedire poſſet immo vt vᷣ ſi cooperarerᷣ pec
caret ſicut prelatus peccat conferendo bn̄ficium
et quem ſcit indignus igitur. Quarto vir bonus
et iuſtus ſcit ꝙ affluentia huiuſmodi bonorū cō
muniter facit indignos de indignis indigniores
ergo rōnabiliter poteſt triſtari cum videt hmōi
bona indignis adeſſe Et ideo ſatis miror opinio
nē Tho. in hac pte ſatis apte repħēdentis Ari.
qui vt đr conſiderauit tantum iſta bona tempo-
ralia ſecundum ſe prout ſcʒ poſſunt magna vide
ri non reſpiciendo ad eterna. Et addit Tho. hāc
triſticiam eſſe ī ſacra ſcriptura prohibitam quod
non reputo verum vel latius patebit reſponden
Quarta ɔclo do ad ea q̄bus hoc ipſum ꝓbare conaᷣ. ¶ Quar
ta concluſio non omnis triſticia qua q̄s triſtatur
de bonis proximi ex eo ꝙ proximus excedit eū in
bonis eſt peccatum probatur concluſio ponen-
do ꝙ ſint duo vnus verus theologus et alter he
reticus quorum vterq̄ nititur inducere multi-
tudinem ad ſibi credendum et ille qui eſt hereti
cus excedat alium in fama lʒ non in vera ſcien-
tia et qꝛ excedit eum ī fama multos trahit ī here
ſim ſuā et retrahit a via veritatis tunc theolog⁹
iſtus iuſte et rōnabiliter dolet ꝙ alius excedit eū
in fama. Scđo vir parū doct⁹ et garrulus aliū
excedit in fama et nomīe doctiorem vt ſatis inq̄t
Qui. in inſtitutionibus vbi querit quare īeruditi
frequenter iudicantur ingenioſiores eruditis vbi
in ſubſtantia rn̄det hoc contigere qꝛ tales dicūt
tā ptinētia propoſito q̄ʒ impertinētia Erudit⁹ aūt
qꝛ ſola ptinentia loq̄tur iō pauca đr ſed iſte exceſ-
ſus non fit ſine iniuria viri docti cum ergo quis
poſſit triſtari de omni īiuria ſibi illata non quod
triſticia abſorbente et inuoluente ſed potius exci

tante ſequitur ꝙ licitum eſt triſtari aliq̄ñ ꝙ proxi
mus excedit nos in bonis Eodēmodo poteſt ar-
gui de fama et proſperitate ypocrite de q̄ vir bo
nus et iuſtus poteſt triſtari rōnabiliter ꝙ excedi
tur ab eo in talibus Nec hmōi triſticia inuidia Quinta ɔ
eſt vt ſatis patet ex dictis in precedenti queſtiōe.
¶ Quinta concluſio triſticia de bonis proximi ex
eo precise ꝙ ſibi nolimus bene eſſe ſemper ē pec-
catum. Probatur per Ariſt. ſecundo retho. qui ī
multis locis đr inuidiam ſemper eſſe mali moris
ſed hmōi triſticia eſt inuidia vt pʒ ex dictis in p̄
cedenti queſtione. Secundo oīs quia non vult be
ne eſſe proximo non qꝛ indignus ſit neq̄ qꝛ nocu
mentum inde timet ſed gr̄a eius tantum peccat
ſed oīs qui triſtatur de bōis proximi modo dicto
vult non bene eſſe proximo gr̄a eius ergo omnis
talis peccat Maior patet qꝛ talis non diligit p-
ximum eomodo quo ex precepto diuino teneᷣ eū
diligere qꝛ ex precepto diuino ſic tenemur dilige Sexta ɔ
re proximum qꝛ velimus ſibi bene eſſe. ¶ Sex-
ta concluſio Omnis inuidia eſt peccatum pʒ ex Septima ɔ
precedēti concluſione. ¶ Septīa concluſio om cluſio.
nis inuidia eſt peccatū mortale. Probatur om
ne illud eſt peccatum mortale quo non volumus
proximo id quod tenemur ſibi velle ex precepto
caritatis ſed per īuidiam nolumus ꝓximo id qđ
tenemur ſibi velle ex precepto caritatis cum no-
limus ſibi bene etiam ſimpliciter et abſolute ꝛ g̃
tia ſui igitur oīs inuidia eſt pctm̄ mortale Nec
ratio quam ad hanc concluſionem inducit Tho.
ſufficit. arguit em̄ ſic inuidia contrariatur carita
ti per quam eſt vita aīe ſpiritualis ſecundū illđ
.i. Jo. tertio nos ſcimus quoniam tranſlati ſum⁹
de morte ad vitam qm̄ diligimus fratres vtriuſ
q̄ em̄ ſcʒ caritatis et inuidie obiectum eſt bonū
proximi ſed ſecundum ɔ̄rium motum nam cari-
tas gaudet de bono proximi inuidia autem de eo
dem triſtatur ergo īuidia ex ſuo genere eſt pecca
tū mortale. Iſta ratio nullomodo concludit per
eam em̄ probaretur tam faciliter ꝙ nemeſis ꝛ ze
lus ſunt peccata mortalia et contrariantᷣ carita
ti qꝛ nemeſicus et zelator triſtanᷣ de bono proxi
mi et nemeſis et zelus habent idem obiectum cū
caritate ſecundum contrariū motum ex eo ꝙ ca-
ritas gaudet de bono proximi ꝛ nemeſis et zelus
triſtantur de eodem. Tū ſecundo qꝛ non q̄cq̄d cō
trariatur opi caritatis eſt peccatum mortale ſūt
em̄ aliqua opa caritatis ad que non tenemur de
neceſſitate precepti ſicut oſculum leproſi paſtio
eiuſdem propriis manibus ꝛ alia opera ſupercr-
rogationis ꝛ opera talibus contraria nō ſūt pec
cata mortalia ideo ex vi illius antecedentis non
potuit concludere Thom̄. inuidiam eſſe peccatū
mortale. Secundo probatur concluſio per illud
Job. v. paruulū occidit īuidia qđ exponit Gre.
de īuido et morte ſpirituali ſed mors ſpiritualis
eſt peccatum mortale igiᷣ q̄zuis tamen dicta au Cōtra ter-
ctoritas expoſita ſit etiam de morte tempora- tiam ɔclonē
li. ¶ Contra tertiam ɔclonem arguitur rationi-
bus Tho. p̄mo ſic tp̄alia bona comparata eter-
nis parua ſunt ꝫ non debʒ vir iuſt⁹ triſtari ex eo
ꝙ inſunt prauis et īdignis Secundo bona tem-
poralia perueniunt ad īdignos ex iuſta dei ordi

natione diſponentis ea ad corruptionem vel ad
damnationē eorū ſed vir iuſtus gaudere debꝫ ꝙ
impleatur dei ordinatio ⁊ nō triſtari igitur. Tertio
arguitur per illud Pſal. noli emulari ī malignā
tibus neqꝫ zelaueris facientes iniquitatē. Quar
to per illud eiuſdem pene effuſi ſunt greſſus mei
quia zelaui ſuper iniquos pacē peccatorū vidēs
Quinto ſicut ſe hñt eterna bona ad temporalia
ita ſe habent iuſti ⁊ digni ad indignos ergo per
locū a transmutata ꝓportiōe ſicut ſe hñt eterna
bona ad iuſtos ita et tp̄alia ad iniuſtos ſed iuſt⁹
dignus eſt eternis ergo iniuſt⁹ dign⁹ eſt tempora
libus ⁊ per ꝯñs non eſt triſtandū ſi bona tempo-
ralia indignis inſunt. Sexto arguitur per Criſoſ.
ſuper epiſtolā ad hebreos omel. quinta dicentē
Nemo videns malignorū proſperitatē turbetur
non eſt hic retributio malignitatis ⁊ virtutis. qñ
itaqꝫ videmus malignum florere non ſubruamur
et quādo videmus bonum mala pati non turbe-
mur. Septimo nō debet vir iuſtus triſtari ꝙ ma-
lus de paucis bonis que fecit oportet paucis bo
nis retributiōē accipiat ſed cū indign⁹ ꝓſperitate
affluit accipit retributionē de paucis illis bonis
q̄ fecit igitur. Minor pꝫ per illud eiuſdē Criſoſ. ī eo
dē loco dicentis Eſt ⁊ alia ratio q̄ non pōt ma
lus ī omnib⁹ eſſe malus ſed hꝫ aliq̄ bona neqꝫ bo
nus in oībus eſſe bon⁹ pōt ſed hꝫ aliqua peccata
Quando ergo ꝓſperitatē hꝫ malus ꝓ illis pau
cis bonis retributionē hic accipit malo capiti ſuo
q̄ illic plenius punietur bonus aūt ideo hic punitur
vt oībus expiatis delictis ꝓbat⁹ ⁊ purgat⁹ hinc
Solutiōes. exeat. ¶ Ad primā concedo añs ⁊ nego ꝯñs q̄
licet ſint parua his tñ praui ſunt indigni ⁊ boni di
gni Et vltra dicitur ꝙ licet triſtari de iis que parua
ſunt ī cōparatione ad maiora ⁊ meliora q̄ tñ ſunt
abſolute magna. Ad ſecundā cōcedo añs ⁊ nego
ꝯñs pro intellectu tamen diſtinguo ꝯñs ⁊ dico ꝙ
duplex eſt triſticia quedā eſt abſorbēs ⁊ inuoluēs
et de illa cōcedo ꝯñs alia eſt triſticia excitans ad
iuſte ⁊ rationabiliter īpediendū illud de quo tri-
ſtamur et de hac triſticia ego nego ⁊ cū dicitur ꝙ
vir iuſtus gaudere dꝫ ꝙ īpleatur dei ordinatio dr̄
ꝙ licet vir iuſt⁹ teneatur non reſiſtere ordinationi
quā ſcit eſſe ordinationē dei pertinaciter nō tenetur
tñ gaudere de ordinatione dei īmo tenetur aliqñ cō
trariū verbi gratia ordinauit de⁹ petrū eſſe dam
nandū ego tñ teneor niti vt petrus iuſte ⁊ religio
ſe viuat ⁊ ſic viuendo dānationē euitet. Ex ordi-
natione etiam dei eſt ꝙ iſte ſit pauper ⁊ indigeat
et multa indigne patiatur ⁊ tñ cōſtat ꝙ de hoc ego
non debeo gaudere ſed poti⁹ triſtari ⁊ miſereri ſui
Aliquē triſtari de ordinatiōe diuina dupl'r intelligitur. ¶ Aduerte preterea ꝙ aliquē triſtari de ordina-
tione dei pōt intelligi multipliciter. Vno mō ſic
ꝙ quis triſtetur ⁊ moleſte habeat ꝙ de⁹ ſic ordina
uit ⁊ tunc dr̄ ꝙ eorū que ordinat quedā ſunt que
ordinat per modum legis preceptiue ꝓhibitū re
tributiue vel permiſſiue ⁊ tūc verū eſt ꝙ ordinatio
nes dei non dñt nobis eſſe moleſte aut diſplicētes
ſicut nulli ſine peccato diſplicere pōt ꝙ deus offē
dentibus eū mortaliter eternā dānationē retribu
at alia ſunt que ordinat in particulari et non per
modum legis vt dānationē iſtius hoīs vel illius
erectionē iſtius vel illi⁹ ⁊ iſta ſine peccato diſpli

cere pñt quia multa talia ſic ordinat deus ꝙ non
vult ea nobis placere ſed vult ꝙ nobis nō diſpli
ceant diſplicentia abſorbente ⁊ inuoluente multa
enim ſunt volita a deo q̄ ſufficit nos equanimiter
ferre nec oportet ꝙ cū gaudio ⁊ ſine omni triſticia
ea feram⁹ ꝑ hec eīm argumēta oīno eodē mō ꝓba
retur ꝙ neqꝫ miſericordia neqꝫ zelus ſūt boni mo
ris quia ea de quib⁹ triſtamur ꝑ miſericordiā ⁊ ze
lū ſunt ex ordinatione dei Similiter probaretur ꝙ
oīs timor eſſꝫ peccatū. Ad terciā ⁊ quartā reſpō-
deo ꝙ pſal. accipit zelare pro imitari ac ſi diceret
neqꝫ zelaueris. i. imiteris facientes iniquitatem ⁊
zelaui ſup iniquos idē eſt ac ſi diceret volui imi-
tari iniquos ex eo qḋ ego videbā eos viuere ī pa-
ce ⁊ oī ꝓſperitate florere ⁊ ideo Aug. in expoſitiōe
illius pſalmi ſuadens eos nō eſſe imitādos ꝓpter
hoc ita ait videamus iſtos cū felices ſūt fugiam⁹
cum felices ſūt nō imitemur nec a dño deo noſtro
talia nobis ꝓ magno optem⁹ qualia accipere me
ruerūt q̄ illi nō ſeruiunt. Ex q̄b⁹ pꝫ ꝙ ꝓpheta in
illis verbis ait ſe pene erraſſe ⁊ lapſū eſſe q̄ voluit
imitari iīquos ex eo ꝙ in hoc mūdo florebāt ⁊ nō
q̄ triſtabatur de ꝓſperitate eorū ꝙ ſi qs putꝫ hoc mō
exponēdū tūc exponēdū ē de triſticia abſorbēte ⁊
īuoluēte ac ſi diceret pene effuſi ſūt greſſus mei q̄
ego vidēs pacē ⁊ ꝓſperitatē pctōrū Zelaui ſup
iniquos. i. ita triſtat⁹ ſū vt triſticia me ꝓrſus abſor
beret ⁊ me impelleret relinquere viā ⁊ mādata do
mini ⁊ ſemitā peccatorū ſeq̄ vt ſimili ꝓſperitate
affluerem. Ad quītā nego añs in bonis eīm ſeu tē
poralibus ſeu eternis ſcḋm ꝙ bona ſūt aliqḋ eſt
bonitatis in īdignis aūt nihil ſcḋm ꝙ hmōi merit
ti ⁊ dignitatis ⁊ ideo iuſti ſe hñt ad iīuſtos nō ſi-
cut eterna bona ad tēporalia ſꝫ ſicut bona ad ma
la nec ad hec valet prima ꝯña ⁊ dato ꝙ valeat nō
valet ſcḋa q̄ non eſt ibi ſimilitudo vniuerſalis et
oīmoda ſed ꝑticularis tm̄. Ad ſextā dico ꝙ Criſo
ſtom⁹ nō accepit ibi turbari vniuerſaliter ꝓ triſta
re ſed ꝓ triſtari triſticia inuoluente ⁊ abſorbente
que fit cum vel deſeruntur bona ꝓpter eā que alias
feciſſem⁹ vel cōmittuntur mala q̄ alias cauiſſemus
⁊ hāc acceptiōē ſignat Criſoſto. cū addit qñ itaqꝫ
videm⁹ malignū florere nō ſubruamur Ad ſepti-
mā cōcedo añs de triſticia abſorbente. de triſticia
vero excitāte nego q̄ licet de facto ita ſit ꝙ mal⁹
hꝫ aliq̄ bona ꝓ quib⁹ remuneratur iſta tñ ⁊ nobis
⁊ multis aliis ſūt occulta bona aūt iuſtorū mani-
feſta ſūt Et ideo bñ poſſum⁹ triſtari ſed nō decet
nos triſticia abſorbente inuolui ⁊ preterea debe-
mus triſtari propter eas ſi credamus ꝙ hoc ſit vt
eorū dānatio ſit aſpior. ¶ Contra ſextā ꝯcluſionē Cōtra ſextā ꝯcluſionē
arguitur ſic primo auctoritate Hiero. ad quādā de
inſtructione filie dicentis habeat ſocias cū quib⁹
addiſcat quib⁹ inuideat quarū laudibus mordeatur
ergo non oīs inuidia eſt pctm̄ Scḋo nō oīs triſti
cia de alienis bonis ē peccatū ſꝫ inuidia oīs eſt tri
ſticia de alienis bonis ergo nō oīs inuidia eſt pecca
tū. Maior pꝫ per illud ꝓuerbiorū. xxix. cū īpii ſū
pſerit principatū gemet popul⁹. Tercio aliquis
zelus eſt bon⁹ ſed oīs inuidia eſt zelus quidā igitur
aliqua īuidia eſt bona Maior pꝫ per illḋ Pſal.
Zelus dom⁹ tue comedit me. Quarto īuidia eſt
pena ergo īuidia non eſt culpa ꝯña tenet q̄ pena

diuiditur ꝯ culpam ⁊ añs probatur ꝑ grego. qn
to moraliũ dicẽtẽ Cũ deuictũ cor liuoris putre-
do corrupit ipſa quoqꝫ exteriora indicant ꝙ gra
uis aim veſania inſtigat color quippe pallore af
ficiꝭ occuli deprimunꝭ mens accendiꝭ mẽbra fri
geſcũt fit in cogitatione rabies/fit in dentibꝰ ſtri
Solutiões. dor. ⁊c. ¶ Ad primam rñdet Thomas ꝙ ibi ac
cipiꝭ inuidia ꝓ zelo quo quis dꝭ incitari ad ꝓfi-
ciendũ cum melioribus. Iſta ſolutio non ſufficit
vt credo immo ꝑ hanc auctoritatem Hieronimi
directe ꝓbaꝭ quarta ꝯcl'o quaꝫ ſupra ꝯ Tho. po
ſuimus q̃ vt oſtendam do illud quod ait Quin.
ꝑmo libro oratoriaꝝ īſtitutionũ de diſcernẽdo pu
eroꝝ ingenio michi inq̃t ille videꝭ puer quẽ laus
excitet/quem gl'ia iuuet/q̃ victus fleat/hic erit alẽ
dus ambitu/hũc mordebit obiurgatio/hunc ho-
nor excitabit / q̃bus verbis deſiderat Quinti. in
puero amorẽ glorie et honoris. Arguo ſic ꝙ vult
Hiero. ꝙ filia illa mordeaꝭ laudibus aliarum et
Qui. ꝙ puer victus flebat tũc ſi nullus flet quia
victus niſi triſteꝭ ꝙ ab alio in aliq̃ bono excediꝭ
nullꝰ etiaꝫ mordeꝭ laudibus alioꝝ niſi triſteꝭ ꝙ
aliꝰ excedit eũ in aliquo bono laudabili ſꝫ vir bo
nus et iuſtꝰ deſiderat ꝙ puer erudiendꝰ victꝰ fle-
at ⁊ ꝙ alioꝝ laudibus mordeaꝭ ergo vir bonꝰ de
ſiderat ꝙ hmõi puer triſteꝭ ꝙ excediꝭ ab aliis in
bono aliq̃ quod eſt ꝯ Tho. vt patuit in quarta cõ
cluſione. Ideo dꝭ ꝙ Hieronimus accipit ibi inui-
dere ꝓ triſtari de eo ꝙ alius magis ꝓficiat in di-
ſciplina ⁊ eruditione mõ dicto ⁊ non accipit inui
dere vt eſt nomẽ vicij. Ad ſcđm dico ꝙ argumẽ-
tum peccat in forma nec aliꝰ defectus in eo que-
rendus ẽ. aſſumit eñ maiorem particulareꝫ. Ad
tertiã oĩno ſilr̃ reſpondeo ad minorem tñ diciꝭ ꝙ
accepto noĩe zeli ꝓpoſ̃ ipſa eſt falſa Ad quartaꝫ
nego ꝯñam et ad probationẽ nego ꝯñaꝫ non eñ
condiuiditũr pena cupe qꝛ nichil ideꝫ ſit pena ⁊
culpa ſed qꝛ alia eſt rõ pene ⁊ alia culpe ideꝫ eñ
ſcđm ꝙ afflictiuuꝫ eſt pena ⁊ ſcđm ꝙ deordinatũ
Cõtra ſepti mã ꝯcl'onẽ eſt culpa. ¶ Contra ſeptimam ꝯcl'onem aꝭ ꝑmo
ſic nihil qđ eſt paſſio appetitus ſenſitiui ẽ pecca
tũ mortale ſed inuidia aliq̃ eſt paſſio appetitꝰ ſen
ſitiui ꝙ ⁊ aliqua inuidia non eſt pccatũ mortale.
Maior pꝫ qꝛ in ſenſualitate non eſt pctm̃ morta
le ſed ſoluꝫ in rõne Scđo ĩ infantibus non ẽ pec-
catuꝫ mortale ſꝫ in infantibus eſt inuidia ergo a
liqua ĩuidia non eſt pctm̃ mortale minor pꝫ per
Auguſ. in. li. cõfeſ. vidi ego ⁊ expertus ſum zelã-
teꝫ pueꝝ nũdũ loquebaꝭ et intuebaꝭ pallidꝰ ama
ro aſpectu collactaneũ ſuum. Tertio oĩe pecca-
tum mortale ꝯriaꝭ alicui p̃cepto diuino ſed ĩui-
dia nulli precepto diuino ꝯriaꝭ vt pꝫ diſcurrẽdo
per ſingula igiꝭ. Quarto oẽ peccatũ mortale ali
cui virtuti ꝯriaꝭ ſed inuidia nulli virtuti ꝯriaꝭ ꝙ
inuidia non eſt pctm̃ mortale Minor patet qꝛ in
uidia ꝯriatur nemeſi q̃ non eſt virtus ſed paſſio.
Quinto multi triſtantur de bono ꝓximi qꝛ nolũt
ſibi bene eſſe q̃ non peccant mortaliter ꝙ non om
nis ĩuidia eſt pctm̃ mortale añs pꝫ de his in qui
bus ſubito ad apꝑhenſionem aliquaꝫ conſurgit
hec triſticia. Sexto ſi oĩs inuidia ẽ pctm̃ mortale
vel hoc eſſet ex gñe vel circũſtantia ſi ex circũſtan
tia ꝙ cum alicui ĩuidie poſſit deeſſe talis circun-
ſtantia ſequiꝭ ꝙ non oĩs inuidia erit pctm̃ mor-
tale ſi ex gñe et obiecto ꝙ cum in p̃mis motibꝰ ſit
idem genꝰ et obiectum ſeq̃tur ꝙ p̃mi motꝰ ad in
uidiam erũt pctã mortalia. ¶ Ad p̃mã dꝭ ꝙ ali Aliqd ... tur mo... le pctm̃ ... pliciter.
quid dꝭ pctm̃ mortale dupliciter. Vnomõ per ſe
et intrinſece et ſic ꝯcedo maiorẽ. Aliomõ extrin-
ſece et ſic ego nego maiorẽ et ad minorẽ dico ꝙ a
liq̃ inuidia eſt paſſio appetitus ſenſitiui et aliq̃ ẽ
actus voluntatis a q̃ prima denoĩatur extrinſece
peccatũ mortale. Ad ſcđam nego minoreꝫ lꝫ eñ
aliq̃ actus infantibus ſint ſilẽs ĩuidie non tñ ſũt
inuidia qꝛ non ſunt actꝰ deliberati ſed ꝓcedũt ex
quibuſdã inclinationibꝰ naturalibꝰ q̃litates cor
porales ſeq̃ntibꝰ. Ad tertiã dico ꝙ ĩuidia ꝯriaꝭ
precepto diuino de dilectione ꝓximi qꝛ inuidꝰ nõ
exhibet ꝓximo eam dilectionẽ q̃ꝫ teneꝭ de neceſſi-
tate p̃cepti ſibi exhibere. Ad quartã diciꝭ ꝙ in-
uidia opponiꝭ caritati ⁊ mẽſuetudini extẽdẽdo
nomen mãſuetudinis et cum dicis ꝙ opponiꝭ ne
meſi q̃ eſt paſſio. Dico ꝙ actus nemeſ deliberatꝰ
eſt actus v̾tutis ſicut actus mĩe deliberatus ẽ ac-
tus v̾tutis et cum dicis ꝙ eſt paſſio rñdeo ꝙ ac-
cepto noĩe paſſionis vnomõ nõ ſeq̃iꝭ eſt paſſio
ergo non eſt v̾tus vl' actus v̾tutis accepto v̾o no-
mine paſſiõis. Aliomõ bene ſeq̃tur ſed hocmodo
non vꝫ Ariſt. nemeſim eẽ paſſionem de his acce
ptionibꝰ paſſionis tangit guillermꝰ in quolibe-
tis et alias videbiꝭ ⁊ forte addenꝭ aliĳ ſatis rõna
biliter. Solutio añt quam ponit Tho. dicẽs ꝙ ĩ
uidia ex parte obiecti p̃ncipal'r opponitur mĩe qꝛ
obiectũ mĩe eſt malũ et obiectũ inuidie ẽ bonũ ex
parte v̾o illius de cuius bono triſtaꝭ opponiꝭ ne
meſi quia nemeſ cuius triſtatur eſt a bono eius
qui eſt indignus inuidus vero vt dicit de bono
eius qui eſt dignus non ſatiſfacit ſiue enim hoc
ſit benedictum ſiue nõ tamen argumẽtum ſemꝑ
manet in vigore quia ſiue oponitur miſericordie
ſiue nemeſi ſcđm tñ Ariſto. tam mĩa q̃ꝫ nemeſis
ſunt paſſiones vt pꝫ ſcđo retho. Ad q̃ntã dico ꝙ
quedã eſt triſticia non deliberata ⁊ de tali ꝯcedo
añs et nego ꝯñam qꝛ talis non ẽ inuidia. Alia ẽ
triſticia deliberata ⁊ de tali nego añs. oĩs eñ taꝭ
eſt ĩuidia et q̃ ſic triſtanꝭ peccant mortaliter. Ad
ſextã dico ꝙ btũs Tho. vꝫ ꝙ ĩuidia eſt pctm̃ mor
tale ex gñe ſuo qꝛ ex rõe obiecti ſui ꝯriaꝭ caritati
ſed hoc nõ paruã difficultatẽ habꝫ ex eo ꝙ neme
ſis zelus ⁊ inuidia ſunt circa ideꝫ obiectũ ⁊ tñ vt
dictũ eſt nemeſis ⁊ zelus non ſunt pctã iõ dico ꝙ
inuidia ex eo pctm̃ ẽ mortale ꝑ qđ a nemeſi et ze
lo differt et nõ ꝑ id ꝑ qđ cum eis conuenit. Cõue-
nit añt hoc eſt ĩ triſticia de bono ꝓximi et iõ non
põt defendi ꝙ ex hoc p̃ciſe ſit peccatum mortale
qꝛ eſt triſticia de bono ꝓximi vt etiã pꝫ ex ſoluti
one p̃cedentis argumẽti. Differt añt ꝙ ẽ triſticia
deliberata q̃ aliq̃s triſtaꝭ de bono ꝓxi qꝛ vult il
li male eẽ. Et ex eo eſt pctm̃ mortale atqꝫ hoc ad
omnẽ inuidiã req̃riꝭ vt paꝫ quare. ⁊c. Et de hoc
tacitũ eſt in ipſa ſeptima ꝯcl'one. Hanc vltimam
ſolutionẽ tametſi auctor non pfecit: ſed reliq̃t vbi
ait ꝙ ex hoc videtur tñ non improbabiliter ſicvti
ſcriptũ eſt compleri potuiſſe. Certa legẽtium iu-
dicio relinquimus nichil noſtrum afferentes.

Finis.

Tabula

Egidius delfus: prior Sorbonicus
Ut morum ſapias pulcherrima ſenſa bonoꝝ.
Perlege martini ſcripta probata mei.
Quid ſanctis placeat: cicero q̄d ſenſerit auctor.
Quicq̄d Ariſtoteles: hic didiciſſe queas.

Tabula.

¶Tabula queſtionum in preſenti opere contentarum. Et primo.

Prima queſtio vtrum tẽperantia ſit virtus ſpecialis. Folio.ij.
Secũda queſtio vtrũ temperantia ſit virtus cardinalis. fo.iiij
Tertia queſtio vtrũ tẽperantia ſit vna virtus ſecundum ſpeciem. fo.v.
Quarta queſtio vtrum tẽperantia ſit ſolum circa delectationes tactus ⁊ guſtus. fo.vi.
Quinta queſtio vtrũ in cõcupiſcẽtijs naturalibꝰ poſſit eſſe peccatum. fo.viij.
Sexta queſtio vtrũ regula tẽperantie ſit ſumẽda ſecundum neceſſitatẽ preſentis vite. fo.x.
Septima queſtio vtrũ peccatũ intemperantie ſit maxime exprobrabile fo.xi.
Octaua queſtio vtrũ omnis primꝰ motꝰ ad intẽperantiam ſit pctm̃ mortale fo.xiiij.
Nona queſtio vtrũ inſenſibilitas ſit vitiũ. fo.xiiij
Decima queſtio verum caſtitas ſit virtus ſpecialis. fo.xvij.
Undecima queſtio verum quis poſſit in hac vita ita attingere pfectionẽ caſtitatis vt in eo ſit omnis actꝰ libidinis extinctus. fo.xix.
Conſequenter agendũ eſt de ſpeciebus caſtitatis. Et primo de virginitate Circa quã querit̃ primo vtrum ipſa conſiſtat in integritate carnis. fo.xxi
Scd̃a queſtio verũ virginitas ſit virtus fo.xxiiij.
Tertia queſtio vtrũ virginitas ſit ceteris virtutibus excellentior. fo.xxvij
Quarta queſtio vtrũ virgo per violentiã corrupta virginitatem perdat. fo.xxix.
Quinta queſtio vtrũ virginitas glorioſe virginis fuerit inter omnes excellentiſſima. fo.xxxiij.
Sexta queſtio vtrũ habituũ ⁊ ſignoꝝ exteriorum moderatio ſit actus virginitatis. fo xxxvij.
Septima queſtio vtrũ viduitas ſit virtꝰ. fo.xxxix
Octaua queſtio vtrũ ad ſtatũ viduitatis exigat̃ votum. fo.xl.
Deinde agitur de caſtitate cõiugali Et queritur vtrum actus reddendi debitũ ſit actus caſtitatis coniugalis. fo.xli.
Poſtq̃ꝫ dictũ eſt de caſtitate dicendũ eſt de luxuria Et primo in cõi Et queritur vtrum luxuria ſit vitium capitale. fo.xliiij.
Secunda vtrũ tm̃ ſint ſex ſpecies luxurie fo.xlvi
Tertia queſtio vtrũ ſimplex fornicatio ſit peccatum mortale. fo.xlviij.
Quarta queſtio vtrũ fornicatio ſit peccatũ grauiſſimum. fo.lij.
Quinta queſtio vtruꝫ in tactibus ⁊ in oſculis ſit peccatum mortale. fo.liiij.
Sexta queſtio vtrum nocturna pollutio ſit peccatum. fo.lvi.
Septima queſtio vtruꝫ ſtuprũ ſit ſpecies luxurie a ceteris ſpeciebus diſtincta. fo.lix.
Octaua queſtio vtrum raptus ſit ſpecies luxurie a ſtupro diſticta ⁊ ab alijs ſpeciebꝰ luxurie fo.lxi.
Nona queſtio vtruꝫ adulterium ſit ſpecies luxurie ab alijs diſtincta. fo.lxiij.
Dima queſtio vtrũ inceſtus ſit ſpecies luxurie ab alijs diſtincta. fo.lxv.
Undecima queſtio vtrũ vitiũ contra naturam ſit īter pctã carnis grauiſſimũ pctm̃ luxurie fo.lxvij
Duodecima queſtio vtrum inter oĩa luxurie naturalis pctã inceſtus ſit inceſtus grauiſſimũ. fo.lxix
Tredecima queſtio vtrũ continentia ſit virtus a caſtitate ⁊ tẽperantia diſtincta. fo.lxix.
Decimo quarta queſtio vtrum incontinens ſit intemperante deterior. fo.lxx.
Conſequẽter agendũ de abſtinẽtia Et primo queritur vtrũ abſtinentia ſit virtꝰ ſpecialis. fo.lxxv.
Secundo queritur vtruꝫ oĩs abſtinentia ſit faciẽda in pane ⁊ aqua. fo.lxxviij.
Tertio queritur vtrũ rigor abſtinentie ſit aliquando ita obſeruandus ꝙ deſeri nõ debeat pro extrema neceſſitate. fo.lxxix
Quarto quritur vtruꝫ rigor abſtinentie ſit ita obſeruandus vt cum per eam vita breuietur deſeri non debeat. fo.lxxxij
Quinto queritur vtrum ieiunium ſit actus abſtinentie. fo.lxxxiij.
Sexto querit̃ vtrum diffinitio ieiunij in qua dicitur ieiuniũ eſt parcimonia victus abſtinẽtiaq; ciborum ſit ſufficiens. fo.lxxxv.
Septimo queritur vtrũ de neceſſitate ieiunij ſit ꝙ nõ ſumat̃ refectio niſi poſt veſperas. fo.lxxxvij
Octauo queritur vtrũ oẽs ad ieiunia eccleſie teneantur. fo.xc.
Nono queritur vtrũ obligatꝰ ad ieiuniũ die ieiunij comedens pluſq̃ꝫ ſemel totiens peccet mortaliter quotiens comedit pluſq̃ꝫ ſemel fo.xciij.
Decimo queritur vtrũ eccleſiaſticorũ ieiuniorum tẽpora ſint cõuenienter aſſignata. fo.xcvi
Deinde agitur de gula Et querit̃ vtrum gula ſit peccatum mortale. fo.c.
Secũda queſtio vtrũ gula ſit pctm̃ mortale fo.ci
Tertia queſtio vtrũ gula ſit vitiũ capitale fo.ciiij
Quarta queſtio vtrũ gula ſit omnium peccatorũ maximum. fo.cv.
Quinta queſtio vtrum in hac vita mortali poſſit in aliquo totaliter gaſtrimargia extingui. fo.cvi
Conſequenter agit̃ de ſobrietate Et queritur primo vtrũ ſobrietas ſit virtus ſpecialis. fo.cvij.
Deinde agit̃ de ebrietate Et queritur vtrũ ebrietas ſit peccatum mortale. fo.cix
Secũda queſtio vtrum ebrietas ſit grauiſſimum omnium peccatorum. fo.cxij.
Tertia queſtio vtrũ peccata tẽpore ebrietatis cõmiſſa ſint ebrio ad culpã ĩputanda. fo.cxiij.
Poſtmodũ agendũ eſt de manſuetudine que eſt ſpecies temperãtie virtutis cardinalis Et querit̃ primo vtrum mãſuetudo ſit virtus. fo.cxix.
Secundo queritur vtrum manſuetudo ſit potiſſ

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

nis virtus ad temperantiam pertinens. fo. cxxij.
Tertio queritur vtrum manſuetudo ſit tantũ circa iras. fo. cxxiij.
Quarto queritur vtrum clemẽtia ſit ſpecies mãſuetudinis aut eidẽ eadẽ cõuertibiliter. fo. cxxiiij.
Quinto queritur vtrum zelus ſit ſpecies manſuetudinis. fo. cxxvi.
Sexto queritur vtrum zelus ſit virtus ad tuitionem religionis chriſtiane neceſſaria. fo. cxxvij.
Deinde tractatur de iracũdia et primo queritur vtrum iracundia ſit peccatũ mortale. fo. cxxix.
Secunda queſtio vtrum iracundia ſit grauiſſimũ peccatum. fo. cxxxij.
Tertia q̃ſtio vtrũ ira ſit viciũ capitale. fo. cxxxiiij
Quarta queſtio vtrum paſſio ire ſit pro ſtatu huius vite totaliter extinguibilis. fo. xxxvij.
Quinta queſtio vtrum crudelitas ſit viciũ clemẽtie oppoſitum. fo. cxxxviij.
Deinde agitur de odio et primo queritur vtrum odiũ ſit ab ira diſtinctum. fo. cxli.
Secundo queritur vtrum odium dei ſit grauiſſimum peccatorum. fo. cxlij
Tertio queritur vtrum omne odium proximi ſit peccatum. fo. cxlvi.
Quarto queritur vtrũ odium ꝓximi ſit inter peccata que ſũt in proximũ grauiſſimũ pctm̃ f. cxlix
Quinto querit̃ vtrũ odiũ ſit vitiũ capitale. f. clij
Conſequenter agendũ de inuidia Et primo queritur vtrum inuidia ſit per ſe et directe contra bonum. fo. cliij
Secundo queritur vtrum inuidia ſit peccatum mortale. fo. clvi.

Finis tabule.

Opus magiſtri Martini magiſtri Impreſſuz Pariſius ſumptibus honeſtorum virorum Johannis petit ⁊ Poncetti lepreux bibliopolarum alme vniuerſitatis pariſienſis Anno domini milleſimo quingenteſimo vndecimo xxij. die ſeptembris finitur.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

coſto eſte libro siete reales.

Nº Caj
C-10

MARTIN: DEMAGESTIS